

**Evaluace a návrh opatření pro zefektivnění čerpání
z vybraných operačních programů
v České republice v programovém období 2007-2013**

Bc. Karolína Šulcová

Diplomová práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Karolína ŠULCOVÁ**
Osobní číslo: **M090655**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**

Téma práce: **Evaluační a návrh opatření pro zefektivnění čerpání z vybraných operačních programů v České republice v programovém období 2007–2013**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Definujte cíle a metody práce.
- Charakterizujte kohezní politiku EU.

II. Praktická část

- Analyzujte systém operačních programů v České republice.
- Rozeberte vybrané operační programy v České republice v programovém období 2007–2013.
- Navrhněte opatření pro efektivnější čerpání z operačních programů v České republice.

Závěr

Rozsah diplomové práce: cca 70
Rozsah příloh:
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- [1] BOHÁČKOVÁ, I. a HRABÁNKOVÁ, M. Strukturální politika Evropské unie. Praha: C.H. Beck, 2009. 188 s. ISBN 978-80-7400-111-6.
[2] CABADA, L. a kol. Evropa regionů. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 224 s. ISBN 978-80-7380-163-2.
[3] KANTOR, T. a MAREK, D. Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie. Brno: Barrister and Principal, 2009. 216 s. ISBN 978-80-87029-56-5.
[4] HÁJEK, O. a NOVOSÁK, J. Kohezní politika v širších souvislostech. 1. vyd. Žilina: Georg, 2010. 216 s. ISBN 978-80-89401-19-2.

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Oldřich Hájek, Ph.D.
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání diplomové práce: 18. června 2012
Termín odevzdání diplomové práce: 13. srpna 2012

Ve Zlíně dne 18. června 2012

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

RNDr. Oldřich Hájek, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹;
- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním in-formačním systému
- na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 2² ;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše

¹ Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);

- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a použité informační zdroje jsem citovala;
- odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 13. 8. 2012

⁴ Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Téma mé diplomové práce je „Evaluace a návrh opatření pro zefektivnění čerpání z vybraných operačních programů v České republice v programovém období 2007-2013“. Cílem diplomové práce je poskytnout přehled o kohezní politice EU a analyzovat čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů v České republice. Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části je charakterizována kohezní politika Evropské unie a regionální politika v České republice a přehled systému operačních programů v programovém období 2007-2013. V praktické části je nastíněno institucionální zajištění, pravidla a současný stav čerpání finančních prostředků z operačních programů. Dále je provedena analýza vybraných operačních programů a na závěr zpracovány návrhy opatření pro efektivnější čerpání finančních prostředků z operačních programů v České republice.

Klíčová slova: kohezní politika, strukturální fondy, Fond soudržnosti, programové období 2007-2013, operační programy, čerpání finančních prostředků.

ABSTRACT

The theme of my thesis is “Evaluation and draft of the measures for more efficient drawing money from selected Operational programmes in Czech Republic in programming period 2007-2013“. The goals of thesis are to provide an overview of the Cohesion policy and analysis of the Czech Republic to draw money from the Structural funds and Cohesion Fund. Diploma thesis is divided to the theoretical and practical part. In the theoretical part, Cohesion policy of the European Union is characterized and further system of the Regional Policy and overview of the Operational Programmes in Czech Republic in programming period 2007-2013 is presented. In the practical part, the way of the drawing money from Operational programmes including system of institutional arrangements, rules and current status of drawing is described. Examples of the selected Operational programmes in practise are analyzed. Then draft of the measures more efficient drawing from Operational programmes in Czech Republic is presented.

Keywords: Cohesion policy, Structural funds, Cohesion Fund, programming period 2007-2013, Operational programmes, drawing money.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu RNDr. Oldřichu Hájkovi, Ph.D. za odborné vedení a pomoc při zpracování diplomové práce. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině za podporu a umožnění studovat vysokou školu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 DEFINICE CÍLŮ A METOD PRÁCE	13
1.1 CÍLE PRÁCE	13
1.2 METODY PRÁCE.....	14
1.2.1 Analýza.....	14
1.2.2 Abstrakce.....	14
1.2.3 Systémová analýza	15
1.2.4 Studium dokumentů	15
1.2.5 Srovnávání.....	16
2 CHARAKTERISTIKA KOHEZNÍ POLITIKY EU	17
2.1 PRINCIPY A CÍLE KOHEZNÍ POLITIKY EU V OBDOBÍ 2007-2013	18
2.1.1 Principy kohezní politiky EU v programovém období 2007-2013	18
2.1.2 Cíle kohezní politiky EU v programovém období 2007-2013	21
2.2 FONDY EVROPSKÉ UNIE V PROGRAMOVÉM OBDOBÍ 2007-2013.....	24
2.2.1 Strukturální fondy	25
2.2.2 Fond soudržnosti	29
2.3 NÁSTIN KOHEZNÍ POLITIKY V ČR.....	30
2.3.1 Předvstupní fáze	30
2.3.2 Shrnutí kohezní politiky v programovém období 2004-2006	34
3 SYSTÉM OPERAČNÍCH PROGRAMŮ V ČESKÉ REPUBLICE V PROGRAMOVÉM OBDOBÍ 2007-2013	36
3.1 PROGRAMOVÉ DOKUMENTY ČR V OBDOBÍ 2007-2013	36
3.1.1 Národní rozvojový plán.....	36
3.1.2 Národní strategický referenční rámec.....	38
3.1.3 Strategie regionálního rozvoje České republiky v období 2007-2013	39
3.2 DĚLENÍ OPERAČNÍCH PROGRAMŮ V ČESKÉ REPUBLICE	40
3.2.1 Tématické operační programy	41
3.2.2 Regionální operační programy	43
3.2.3 Operační programy Praha.....	45
3.2.4 Programy přeshraniční spolupráce	46
II PRAKTICKÁ ČÁST	48
4 ANALÝZA ČERPÁNÍ Z OPERAČNÍCH PROGRAMŮ V ČESKÉ REPUBLICE V PROGRAMOVÉM OBDOBÍ 2007-20013	49
4.1 INSTITUCIONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ VYUŽITÍ PROSTŘEDKŮ Z FONDŮ EU.....	49
4.2 PRAVIDLA A PRŮBĚH ČERPÁNÍ Z FONDŮ EU	51
4.2.1 Pravidlo n+3 a n+2	51
4.2.2 Přehled průběhu čerpání z fondů EU	52
4.3 ČESKÁ REPUBLIKA A STAV ČERPÁNÍ Z FONDŮ EU.....	53
4.3.1 Počátek programového období 2007-2013	53

4.3.2	Současný stav čerpání finančních prostředků.....	56
5	ANALÝZA VYBRANÝCH OPERAČNÍCH PROGRAMŮ	59
5.1	OP VZDĚLÁNÍ PRO KONKURENCESCHOPNOST.....	59
5.1.1	Představení OP VK	59
5.1.2	Analýza čerpání finančních prostředků z OP VK	61
5.1.3	Důvody neefektivního čerpání OP VK v časové linii	65
5.2	OP VÝZKUM A VÝVOJ PRO INOVACE	68
5.2.1	Představení OP VaVpI	68
5.2.2	Analýza čerpání finančních prostředků z OP VaVpI a důvody neúspěchu	69
6	NÁVRH OPATŘENÍ PRO EFEKTIVNĚJŠÍ ČERPÁNÍ Z OPERAČNÍCH PROGRAMŮ V ČESKÉ REPUBLICE	73
	ZÁVĚR	76
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATUR.....	78
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	86
	SEZNAM OBRÁZKŮ	88
	SEZNAM TABULEK.....	89
	SEZNAM PŘÍLOH.....	90

ÚVOD

Politika hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie se zaměřuje na podporu celkového harmonického rozvoje regionů v Evropské unii. Jejím cílem je snižování rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů. Podporuje harmonický, vyvážený a udržitelný rozvoj ekonomických činností, vysokou úroveň zaměstnanosti, rovnost mezi muži a ženami a vysokou úroveň ochrany a zlepšování životního prostředí.

K naplňování cílů této politiky jsou zřízeny strukturální fondy EU a Fond soudržnosti. Finanční pomoc, kterou prostřednictvím fondů EU poskytuje členským státům Evropská unie se realizuje prostřednictvím operačních programů, které si daná členská země předem vyjednala v daném programovém období, které zpravidla probíhá po dobu několika let. Nyní se nacházíme v programovém období 2007-2013 a Česká republika si vyjednala 26 operačních programů a smí využít z fondů EU až 26,7 miliard eur k podpoře rozvoje regionů, konkurenceschopnosti, hospodářského růstu a kvality života obyvatel.

Má diplomová práce na téma „Evaluace a návrh opatření pro zefektivnění čerpání z vybraných operačních programů v České republice v programovém období 2007-2013“, jak již sám název napovídá, bude pojednávat o čerpání finančních prostředků z fondů EU a návrzích na případné zlepšení do budoucna. Téma diplomové práce je současnosti velice aktuální a debatované, což mne vedlo k jeho bližšímu poznání a zpracování. Vzhledem k aktuálnosti tématu je diplomová práce zpracována podle nejnovějších analýz provedených k červnu roku 2012.

Hlavním cílem mé diplomové práce, je na základě zjištěných informací formulovat opatření, která by mohla přispět k efektivnějšímu čerpání finančních prostředků z fondů Evropské unie Českou republikou.

Diplomová práce je rozdělena do šesti kapitol, dále rozčleněných do dalších podkapitol. První kapitola podrobně definuje cíle mé diplomové práce a použité metody k dosažení těchto cílů.

Druhá kapitola se zabývá charakteristikou kohezní politiky, kde je uveden přehled principů a cílů této politiky, dále je rozvedena teorie o fondech Evropské unie v současném programovém období a nastíněna kohezní politika v ČR.

Třetí kapitola uzavírající teoretickou část pojednává o programových dokumentech v ČR pro současné období a je zde uveden podrobný přehled systému operačních programů.

V úvodu praktické části, ve čtvrté kapitole, nalezneme institucionální zajištění čerpání finančních prostředků z Evropské unie spolu s jeho pravidly a průběhem. V této kapitole je rovněž provedena celková analýza čerpání finančních prostředků z fondů EU.

Stěžejní částí diplomové práce je pátá a šestá kapitola. V páté kapitole je provedena analýza vybraných operačních programů, kde jsou programy nejprve představeny a poté analyzovány z hlediska plnění čerpání finančních prostředků. Ze současných operačních programů jsem vybrala problémové operační programy Vzdělávání pro konkurenceschopnost a Vývoj a výzkum pro inovace.

V poslední šesté kapitole, jsou shrnuty problémové oblasti čerpání finančních prostředků z fondů EU a navrženy opatření a postupy pro jejich efektivnější čerpání z operačních programů i do budoucna.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DEFINICE CÍLŮ A METOD PRÁCE

Tato kapitola „Definice cílů a metod práce“ bude obsahovat dvě podkapitoly, a to první s názvem „Cíle práce“, kde si stanovím hlavní cíl práce a dílčí cíle, které chci splnit během psaní své diplomové práce. A druhá podkapitola s názvem „Metody práce“, ve které uvedu výčet metod, jež budu při zpracovávání diplomové práce využívat, abych dosáhla naplnění cílů, které jsem si stanovila.

1.1 Cíle práce

Hlavním cílem mé diplomové práce bude analýza vybraných operačních programů, které jsou využívány v České republice v období 2007-2013 a zároveň návrh řešení pro efektivnější čerpání peněz z Evropské unie do těchto operačních programů. Abych tohoto cíle dosáhla, stanovila jsem si několik dílčích cílů.

Primárním cílem bude obecný nástin kohezní politiky s důrazem na strukturální fondy Evropské unie a Fond soudržnosti, jejichž prostřednictvím čerpá Česká republika finanční prostředky z rozpočtu Evropské unie a který je nezbytný pro pochopení této problematiky z širšího hlediska.

Sekundárním cílem bude nastínit příslušné programové dokumenty České republiky a uvést přehled systému operačních programů v České republice, jejich obecné dělení, zaměření a úkoly v daném odvětví.

Rozvíjejícím cílem diplomové práce bude uvést pravidla pro evropské programování regionální politiky, přehled současného čerpání operačních programů v České republice.

Doplňkovým cílem bude nástin institucionálního zajištění v České republice, při čerpání finančních prostředků.

Po vypracování všech těchto dílčích cílů věřím, že splním hlavní cíl této diplomové práce a poukážu na problémy, které se vyskytují při čerpání dotací z Evropské unie a navrhnou možná opatření, jež by mohly efektivněji řešit přenos těchto financí do operačních programů v České republice.

Abych hlavního cíle práce dosáhla, využiji řadu vědeckých metod, které budou zpracovány v následující kapitole.

1.2 Metody práce

Při psaní vědecké práce se využívají různé metody práce. V teoretické části diplomové práce budu využívat především metodu analýzy a abstrakce a v praktické části se zaměřím na studium dokumentů a na systémovou analýzu.

1.2.1 Analýza

Metoda analýzy se lze také jednoduše pojmenovat jako „rozklad informací“. Analýzou rozumíme myšlenkové rozložení zkoumaného předmětu, jevu či situace (dále jen „jev“) na jednotlivé části, jež se stávají předmětem dalšího zkoumání. Toto podrobnější poznání jednotlivých částí nám umožňuje lépe poznat daný jev jako celek. Analýza totiž předpokládá, že jev existuje jako systém, v němž platí zákonitosti. Proto je také cílem analýzy tyto prvky poznat a uvědomit si tak vzájemné vazby a fungování těchto zákonitostí v systému. (SYNEK, M., SEDLÁČKOVÁ, H., VÁVROVÁ, H., 2002, s. 20)

Ve své diplomové práci budu využívat tuto metodu velice často. Příkladně díky této metodě provedu analýzu nejprve kohezní politiky Evropské Unie, poté se zaměřím na kohezní politiku v České republice, čímž se dostanu k podrobnějším tématům, jako je čerpání peněz z fondů Evropské unie prostřednictvím jednotlivých operačních programů a jejich systému.

1.2.2 Abstrakce

Abstrakci chápeme jako myšlenkové oddělení nepodstatných vlastností jevu od vlastností podstatných. Tímto způsobem tak zjišťujeme snáze podstatu daného jevu a jeho obecné vlastnosti a vztahy. Pomocí této metody se například vytvářejí vědecké pojmy, kategorie a formulace vědeckých zákonů. Abstrakce jako metoda se vyskytuje především v teoretických disciplínách. (SYNEK, M., SEDLÁČKOVÁ, H., VÁVROVÁ, H., 2002, s. 22) Díky této metodě se budu vyvarovat nepodstatným informacím a vytvořím tak nadhled nad tématem. Jelikož problematika kohezní politiky je velice široká, zaměřím se pouze na části, jež jsou pro mne relevantní k tématu diplomové práce.

1.2.3 Systémová analýza

Metoda systémové analýzy zkoumá systémy s cílem je pochopit, vysvětlit, zvládnout, zlepšit a zdokonalit. Hlavním znakem je, že tyto jevy nezkoumá jako samostatné veličiny, ale snaží se zachytit jejich chování v celém systému, bez jeho rozpadnutí na jednotlivé části. Zde je nutné upozornit, že systémová analýza zkoumá většinou složitější systémy. V této metodě se využívají matematické, statistické metody a systémové přístupy, jako jsou například: operační analýza, systémové inženýrství, kybernetika či obecná teorie systémů.

Systémovou analýzu můžeme rozdělit na tři etapy. První etapa se zabývá definováním systémů, volí se prvky a vazby, jež do systému patří a vymezuje se jeho okolí. Systém poté můžeme zobrazit modelem matematickým či grafickým.

Druhou etapou je pak analýza vlastností systému. Tím se rozumí hledání vzájemných vazeb mezi vstupy a výstupy, ale také vnitřních vazeb, kontrola správnosti, úplnosti a konzistence transformací v jednotlivých prvcích systému či kontrola správnosti konstrukce systému.

Poslední třetí etapou je obvykle návrh na změnu, zdokonalení či opravu systému, a to jak z hlediska jeho struktury, tak i chování. „Systémová analýza (systémový přístup) nejvíce odpovídá komplexnímu přístupu ke zkoumání jevů. Nezůstává pouze na povrchu jevů, nýbrž objevuje vnitřní zákonitosti vývoje ekonomického systému, a umožňuje tak i předvídání a usměrňování jeho vývoje“. (SYNEK, M., SEDLÁČKOVÁ, H., VÁVROVÁ, H., 2002, s. 22-23)

1.2.4 Studium dokumentů

„Základním předpokladem studia jakéhokoliv dokumentu je schopnost mu porozumět a interpretovat jej“. (REICHEL, J., 2009, s. 130) Velmi důležitou činností při studiu dokumentů je obsahová analýza dokumentu, která se dělí na vnitřní a vnější. Vnitřní analýza dokumentu je analýza určitých částí dokumentu a vnější analýza zahrnuje všechny okolnosti a kontext vzniku dokumentu. Dokumenty pak mohou být přínosem jako podklad v celkovém výzkumu. (REICHEL, J., 2009, s. 124-131) Metoda studia dokumentů se nepovažuje za metodu sběru dat, která by se v odborném výzkumu využívala příliš často. Je to metoda, která pomáhá doplňovat data již získaná jinou metodou, ale může tvořit

samostatný zdroj. Dokumenty se dělí z mnoha různých hledisek, pro tuto práci je však nejzásadnější hledisko charakteru dokumentů:

- **osobní dokumenty** - vše, co bylo zaznamenáno k osobním účelům,
- **úřední dokumenty** - zahrnují různé úřední dokumentace, protokoly, ale i zákony, vyhlášky, oficiální statistické výkazy či výroční zprávy,
- **archivní dokumenty** - jsou například záznamy či množiny záznamů,
- **veřejné dokumenty** - myslí se tím například dokumenty z masových médií, noviny, časopisy, rozhlasové a televizní pořady
- **virtuální dokumenty** - vše, co se nachází na internetu
- **předmětné dokumenty** - projevy lidské činnosti a užívání určitých předmětů a nástrojů. (HENDL, J., 2008, s. 204-205)

1.2.5 Srovnávání

Pomocí této metody se zjišťují shodné a rozdílné znaky u dvou nebo více různých předmětů, jevů či úkazů. Také můžeme srovnávat stejné ukazatele v různých statistických souborech. Tuto metodu lze využít jednak k získání poznatků a faktů, tak i na jejich zpracování. Metoda srovnávání se považuje za základní metodu hodnocení. V diplomové práci se můžeme setkat se dvěma typy srovnávání.

Prvním typem je bráno srovnávání jako uchopení problémů, názorů či hypotéz atp. jako jakýsi prostředek vytváření a zdůvodňování svého stanoviska. Tento typ srovnávání je především důležitý při zpracování teoretických východisek práce, kde se pracuje s různými názory autorů dané problematiky.

Druhým typem metody se myslí srovnávání jako nástroj měření a zjišťování, zda jsou určité ukazatele přijatelné či ne. Typickým příkladem je pro tento typ srovnávání úroveň ukazatelů, jež charakterizují aktivitu podniku či jeho výnosnost. (SYNEK, M., SEDLÁČKOVÁ, H., VÁVROVÁ, H., 2002. s. 19) Pro splnění cílů mé diplomové práce použiji také tuto metodu, která bude nápomocna při srovnání programového období 2000-2006 a nynějšího programového období 2007-2013.

2 CHARAKTERISTIKA KOHEZNÍ POLITIKY EU

Kohezní politika má své kořeny již v zakládajících smlouvách z roku 1957, kdy si Evropská společenství (dále také „ES“) stanovila za cíl utvářet vyvážený hospodářský rozvoj, odstraňovat rozdíly v ekonomické a životní úrovni regionů pro dosažení hospodářské a sociální soudržnosti. Kohezní politika neboli politika hospodářské a sociální soudržnosti (dále také „politika HSS“) patří v současnosti k nejvýznamnějším politikám Evropské unie (dále také „EU“) a zároveň je také druhou nejnákladnější politikou EU hned po společné zemědělské politice. (KOLEKTIV AUTORŮ, 2008, s. 115)

Označení „politika hospodářské a sociální soudržnosti“ neboli „kohezní politika“ je relativně novým, které používají příslušné orgány Evropské unie od přijetí reforem z Jednotné evropského aktu¹ na konci 80. let 20. století, zahrnuje regionální a strukturální politiku. (HÁJEK, O., NOVOSÁK, J., 2010, s. 33)

Podle článku 4 Lisabonské smlouvy² (dále také „LS“), patří oblasti politiky HSS (hospodářská, sociální a územní soudržnost) do takzvaných sdílených pravomocí Evropské unie a členských států, což znamená, že „v těchto oblastech je k přijímání závazných aktů oprávněna EU i členské státy. Členské státy ale mohou vykonávat své pravomoci pouze do té míry, do jaké EU nemá, nebo se rozhodla nevykonávat své pravomoci.“ (Evropa, 2010a) V současnosti je obecný cíl kohezní politiky definován v článku 174 LS, jako „snížování rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů, snížení zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů a posilování hospodářské, sociální a územní soudržnosti za účelem harmonického vývoje Evropské unie.“ (SVOBODA, P., 2010, s. 281)

Politika HSS má ale ovšem i další dílčí cíle a úkoly, které jsou stanoveny v evropských nařízeních. Jsou jimi například harmonický a udržitelný rozvoj ekonomických činností, vysoká úroveň zaměstnanosti, ochrana a zlepšování životního prostředí na území EU či podpora územní provázanosti a soudržnosti členských států a s tím související přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce. Kohezní politika se podílí i na plnění lisabonské

¹ Jednotný evropský akt reviduje Římské smlouvy, zahajuje vytváření jednotného vnitřního trhu. Podepsán 17. února 1986 a vstoupil v platnost 1. července 1987.

² Lisabonská smlouva je smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007 a vstoupila v platnost dne 1. prosince 2009.

strategie, která má vytvořit z Evropské Unie „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou, schopnou udržitelného hospodářského růstu s více a lepšími pracovními místy a s větší sociální soudržností“. Oblasti zájmu kohezní politiky jsou proto udržitelný růst, konkurenceschopnost a zaměstnanost, aby se Evropa změnila v ještě přitažlivější místo pro investice a práci. (Fondy Evropské unie, 2012; Zastoupení v České republice, 2012)

Cíle a zájmy politiky HSS se v čase samozřejmě mění a přizpůsobují se tak potřebám členských států stávajícím i přistupujícím a snaží se dbát i na celkové prostředí Evropské unie. Kohezní politika je nyní realizována v sedmiletých obdobích, které označujeme „programová období“. V současném programovém období 2007-2013 jsou stanoveny tři cíle, a to konvergence, konkurenceschopnost a zaměstnanost a evropská územní spolupráce. Pro čerpání finančních prostředků z rozpočtu EU z kohezní politiky jsou klíčovým nástrojem strukturální fondy EU a Fond soudržnosti (dále také „fondy EU“). (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2012a)

2.1 Principy a cíle kohezní politiky EU v období 2007-2013

2.1.1 Principy kohezní politiky EU v programovém období 2007-2013

Politika HSS se řídí a realizuje několika základními principy, které nalezneme jak v primárním, tak v sekundárním právu. V primárním právu, v následujících člancích 158 a 159 Amsterodamské smlouvy jsou obsaženy tyto následující principy: soudržnost, solidarita, subsidiarita a kompatibilita. V sekundárním právu pak nalezneme jasně definované zásady, podle kterých se provádí intervence. O jejich zavedení se zasloužila reforma fondů z roku 1988. Jednalo se o čtyři hlavní zásady, na jejichž základě měly podpory fungovat, a to princip koncentrace, programování, partnerství a adicionality. Tyto zásady se však s každým novým programovacím obdobím mění a jsou obsaženy v nařízeních Rady EU. V roce 1988 bylo hlavním dokumentem ohledně zásad intervence Nařízení Rady Evropského hospodářského společenství (EHS) 2052/1988. Pozdější

legislativa³ vychází z tohoto nařízení a zásady více rozpracovává, konkretizuje a rozšiřuje o nové. (BOHÁČKOVÁ, I., HRABÁNKOVÁ, 2009, s.49-50)

Programové období 2007-2013 je řízeno těmito principy:

- koncentrace,
- doplňkovost (adicionalita), provázanost,
- koordinace a soulad,
- programování,
- partnerství,
- územní úroveň provádění,
- proporcionální intervence,
- sdílené řízení,
- rovnost žen a mužů
- zákaz diskriminace a
- udržitelný rozvoj.

Nyní je na místě si stručně popsat tyto výše zmíněné zásady pro uchopení terminologie.

Princip koncentrace lze také nazvat takzvaným principem „koncentrace úsilí“. To znamená, že by prostředky ze strukturálních fondů měly být využívány jen k realizaci předem stanovených cílů, dále také co nejúčelněji a aby nebyly rozměňovány na řadu drobných a méně významných akcí. V praxi se jedná o to, aby nejvyšší finanční prostředky putovaly do regionů s největšími problémy, a zároveň na projekty, které přináší maximální užitek.

Princip adicionality neboli doplňkovosti chápeme tak, že finanční prostředky ze společného rozpočtu EU mají pouze doplňovat ostatní veřejné výdaje a nikoli je

³ Jedná se o Nařízení rady ES č. 1260/1999, o obecných ustanoveních o strukturálních fondech a Nařízení Rady ES č.1083/2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnost a o zrušení Nařízení Rady ES č.1260/1999.

nahrazovat. Jedná se o spolufinancování schválených projektů. V praxi jsou finanční prostředky poskytnuté ze zdrojů EU doplněny určitým podílem zdrojů ze strany příjemce podpory, například ze státního rozpočtu či regionálního rozpočtu, rozpočtu obce. (WOKOUN, 2004, s. 5-6.)

Zásada doplňkovosti je spojena v Nařízení Rady č. 1083/2006 se zásadami provázanosti a koordinace. **Princip provázanosti** v této souvislosti znamená, že činnosti politiky a priority členských států by měli být provázány s činnostmi a prioritami EU.

Princip koordinace „vyplývá z existence více finančních zdrojů, ze kterých je poskytována podpora. Pokud by nedocházelo ke koordinaci finančních výdajů, mohlo by dojít k duplicitám, eventuálně dalším nežádoucím nesrovnalostem, které by mohly negativně ovlivnit průběh a efektivnost intervencí“, čímž může vzniknout prostor pro spekulace. (BOHÁČKOVÁ, I., HRABÁNKOVÁ, 2009, s.50-51)

Princip programování se uplatňuje v řešení situace v problémových regionech a to v co nejširších časových a prostorových souvislostech, čímž se má na mysli například víceleté a víceoborové programy při převádění finančních prostředků ze strukturálních fondů. Podrobněji se principem programování budu zabývat v následující kapitole.

Princip partnerství se vyznačuje tím, že se při rozdělování a využívání prostředků poskytovaných EU v rámci jednotlivých programů podílejí i samotní příjemci. Příjemcem rozumíme příslušné národní, regionální či lokální orgány, jakožto orgány EU, popřípadě i soukromoprávní subjekty, pro než jsou prostředky určeny. Většinou se vyžaduje finanční spoluúčast až padesát procent. (KOLEKTIV AUTORŮ, 2008, s.127-128)

Dalším principem v programovém období 2007-2013 je **územní úroveň provádění**. Každý členský stát má své územní institucionální uspořádání, které je odpovědné za provádění operačních programů. Klade se přitom důraz na specifické oblasti, kde by se mohli prohlubovat obtíže a tím jsou: venkovské a městské oblasti, příhraniční a přeshraniční regiony, regiony znevýhodněné ostrovní polohou, odlehlostí, hornatostí nebo řídkým osídlením.

Princip proporcionální intervence je také velice důležitý, neboť určuje, že finanční a správní zdroje, které Komise Evropské unie a členské státy použili během podpory z fondů budou úměrné celkové výši výdajů přidělených na daný operační program.

Princip sdíleného řízení se vztahuje k pravidlům fungování rozpočtu EU, hlavní roli v rámci sdíleného řízení má Evropská Komise.

Mezi další principy patří *rovnost žen a mužů a zákaz diskriminace*. Tento princip chrání před diskriminací v rámci dostávání podpor z fondů. Nesmí být porušena rovnost žen a mužů a diskriminace na základě pohlaví, rasy, etnického původu, náboženského vyznání nebo světového názoru, věku, zdravotního postižení nebo sexuální orientace, je zakázána.

Evropská unie má za jeden z cílů také chránit životní prostředí a zlepšovat jeho kvalitu, tento cíl nazýváme jako zásadu *udržitelného rozvoje*, který nám doplňuje seznam všech principů. (BOHÁČKOVÁ, I., HRABÁNKOVÁ, 2009, s. 54-56)

2.1.2 Cíle kohezní politiky EU v programovém období 2007-2013

Pro programové období 2007-2013 provedla Evropská Komise (dále také „Komise“ či „EK“) razantní změnu v základním zaměření regionální politiky na zvyšování konkurenceschopnosti a budování hospodářství založeném na znalostech a inovacích. Cíle pro nynější programové období nalezneme v Nařízení rady ES č.1083/2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti z 11. července 2006, a jsou následující:

- Konvergence,
- Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost a
- Evropská územní spolupráce.

Cíl 1.: „Konvergence“

V tomto cíli se využívá podpora ze všech fondů, a to z Evropského fondu pro regionální rozvoj (dále také „ERDF“), Evropského sociálního fondu (dále také „ESF“) a Fondu soudržnosti (dále také „FS“). Z finančních prostředků ERDF a ESF jsou dotovány pouze regiony s hrubým domácím produktem (HDP) na obyvatele nižším než 75% průměru EU, což znamená, že se jedná o pomoc nejméně rozvinutým členským státům a regionům EU se snahou urychlení konvergence a zlepšením tak podmínek pro růst a zaměstnanost.

Z finančních prostředků FS se financují státy s HDP na obyvatele menším než 90% EU. Příkladem jsou oblasti dlouhodobě znevýhodněné, jako jsou periferní oblasti či odlehlé ostrovy. Tento cíl je například orientován na infrastrukturu (doprava, životní prostředí,

energetika), zaměstnanost (školení), inovace (výzkum a vývoj), informační a komunikační technologie a výkonnost veřejné správy a veřejných služeb. Z těchto prostředků mohou čerpat regiony soudržnosti⁴ České republiky s výjimkou hlavního města Prahy. (STEJSKAL, 2009, s. 45-46)

Cíl 2.: „Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost“

Druhý cíl je podporován fondy ERDF a ESF a slouží k posílení konkurenceschopnosti a atraktivnosti regionů a jejich zaměstnanosti. Snaží se tohoto dosáhnout například prostřednictvím odhadu hospodářských i sociálních změn, včetně změn souvisejících s otevřením obchodu, dále je zde podpora inovací, podnikání, znalostní ekonomika, zlepšování životního prostředí, přístupnost, přizpůsobivost a rozvoj inkluzivních trhů práce s příležitostmi pro všechny složky obyvatelstva. Prostředky z tohoto cíle mohou využívat státy a regiony, které mají HDP vyšší než 75% průměru EU, což v současnosti může využívat celkem 168 regionů z celé EU, kde žije přibližně 314 milionů obyvatel. Z tohoto cíle čerpají ty regiony, co nečerpají z cíle 1 Konvergence. (Evropská komise, 2012a)

V České republice pod tento cíl spadá hlavní město Praha. (Ministerstvo vnitra, 2010a)

Cíl 3.: „Evropská územní spolupráce“

Třetí cíl je podporován z prostředků ERDF a vychází z iniciativy Interreg⁵. Usiluje o podporu přeshraniční, meziregionální a nadnárodní spolupráce regionů. Jedná se především o území se specifickými problémy způsobené rozdělením národními hranicemi.

Přeshraniční spolupráce zahrnuje programy podporující spolupráci neziskových subjektů v rámci území krajů, které přiléhají ke státní hranici s obdobnými subjekty z druhé strany hranice. Je zde podpora hospodářské a sociální integrace příhraničních území tím, že se odstraňují přetrvávající bariéry a posilují se hospodářské, společenské a kulturní vztahy, společná péče o přírodní bohatství, rozvoj cestovního ruchu a budování flexibilního trhu práce.

⁴ Tzv. NUTS II. podrobněji v kapitole 2.3 Nástin kohezní politiky v ČR.

⁵ Interreg je iniciativa ES vzniklá v roce 1989, je zaměřena na pohraniční regiony, určená k podpoře přeshraniční spolupráce.

rozvojem nástrojů regionální politiky. Do tohoto programu se mohou zapojit subjekty ze všech členských států a také subjekty z Norska a Švýcarska.

Mezi „aktivitu“ v cíli 3 patří také operační program ESPON 2013, který se zaměřuje na podporu výzkumu v oblasti územního plánování a regionálního rozvoje a mohou se ho taktéž účastnit všechny členské státy EU, Norsko, Švýcarsko, ale i státy, jež se o členství v EU ucházejí. (Cíl 3, 2008-2009)

Dalším operačním programem je INTERACT II se zaměřuje na šíření znalostí, zkušeností, strategií a dalších výstupů programů přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce. Klíčovými skupinami jsou evropské instituce a orgány zajišťující programy evropské územní spolupráce - orgány programů přeshraniční, meziregionální a nadnárodní spolupráce, čímž jsou například Řídící orgány, Certifikační orgány či Společné technické sekretariáty. (Interact, 2011)

2.2 Fondy Evropské unie v programovém období 2007-2013

Hlavními finančními nástroji pro realizaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti jsou fondy Evropské unie a společný rozpočet Evropské unie. Jejich prostřednictvím se snaží EU dosáhnout ekonomické a sociální soudržnosti, neboť podpora z těchto fondů je určena zejména na pomoc méně rozvinutým regionům, dále regionům potýkajícím se strukturálními problémy a na podporu adaptace a modernizace politik, systémů vzdělávání či odborné přípravy zaměstnanosti. Pomocí fondů EU dochází ke snižování ekonomických a sociálních rozdílů mezi členskými státy a jejich regiony. (Strukturální fondy, 2012a)

V novém programovacím období 2007-2013 nastalo hned několik změn v systému strukturálních fondů oproti minulému programovacímu období 2004-2006. Změna nastala v počtu strukturálních fondů a v zapojení fondu soudržnosti do systému programování strukturálních operací.

Do politiky hospodářské a sociální soudržnosti patřily v předešlém programovacím období 2000 - 2006 čtyři strukturální fondy:

- Evropský sociální fond,
- Evropský fond regionálního rozvoje,
- Evropský zemědělský garanční a podpůrný fond,

- Finanční nástroj na podporu rybolovu a Fond soudržnosti.

Počet strukturálních fondů se však v novém programovacím období 2007–2013 snížil na dva:

- Evropský sociální fond,
- Evropský fond regionálního rozvoje a Fond soudržnosti.

Předešlé dva strukturální fondy, Evropský zemědělský garanční a podpůrný fond a Finanční nástroj na podporu rybolovu, se transformovaly v Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova a Evropský rybářský fond a zároveň se staly součástí Společné zemědělské politiky. Tabulka v příloze PI vyjadřuje srovnání cílů a nástrojů politiky soudržnosti období 2000–2006 a nového programového období 2007–2013.

Další změnou bylo zapojení Fondu soudržnosti do systému programování strukturálních operací. Kohezní fond tím pádem již nefinancuje individuální projekty, ale poskytuje podporu podobně jako strukturální fondy a to na programové dokumenty vypracované na národní úrovni. (Euractiv, 2012a)

2.2.1 Strukturální fondy

Jak je již výše zmíněno, v současném programovacím období 2007–2013 existují dva strukturální fondy (SF), prvním z nich je Evropský sociální fond a druhým je Evropský fond regionálního rozvoje.

Evropský sociální fond

Evropský sociální fond je nejstarším ze strukturálních fondů, vznikl již v roce 1957 a zároveň je nejdůležitějším v oblasti intervencí zaměřených na lidské zdroje zejména na pracovní síly a nezaměstnané. V minulosti byl založen právě s cílem snižovat nezaměstnanost a zlepšit fungování trhu práce.

Od jeho vzniku až po současnost si ESF prošel různými etapami, které se dají rozdělit podle charakteru podpůrných opatření, případně i z časového hlediska podle programových období. Význam a postavení ESF se postupem času zvyšoval v rámci ostatních strukturálních fondů i právě kvůli přidělovaným částkám finančních prostředků v rámci rozpočtu Společenství. Například v programovacím období roku 1961–1972 měl k dispozici prostředky o výši 420 miliónů ECU (evropská měnová jednotka) a v tomto

programovém 2007-2013 období má k dispozici rozpočet 55 mld. EUR. Je nutno říci, že ESF reaguje v tomto programovém období na několik změn, které se odehrály. Jednak se jedná o rozšíření EU o 12 nových členských států⁶, dále na prohlubující se proces globalizace a stárnutí evropské populace. Tento fond podporuje cíl 1 „Konvergence“ a cíl 2 „Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost“. Cíle a úkoly ESF upravuje v obecném hledisku Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 ze dne 11. července 2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1260/1999. (BOHAČKOVÁ, I., HRABÁNKOVÁ, M., 2009, s.103 a 107)

Mezi cíle Evropského sociálního fondu patří:

- „Pomoc nezaměstnaným lidem při vstupu na trh práce,
- rovné příležitosti pro všechny při přístupu na trh práce,
- sociální začleňování, pomoc lidem ze znevýhodněných sociálních skupin při vstupu na trh práce,
- celoživotní vzdělávání,
- rozvoj kvalifikované a přizpůsobivé pracovní síly,
- zavádění moderních způsobů organizace práce a podnikání,
- zlepšení přístupu a účasti žen na trhu práce a
- boj se všemi formami diskriminace a nerovnostmi souvisejícími s trhem práce“.

(Integrovaný portál MPSV, 2012)

Zaměření ESF je orientováno na podporu neinvestičních projektů jako je například „rekvalifikace nezaměstnaných, speciální programy pro osoby se zdravotním postižením, děti, mládež etnické menšiny a další znevýhodněné skupiny obyvatel, tvorba inovativních vzdělávacích programů pro zaměstnance, podpora začínajícím OSVČ (osoba samostatně výdělečně činná), rozvoj institucí služeb zaměstnanosti, rozvoj vzdělávacích programů

⁶ V roce 2004 Česká republika, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Slovinsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Malta a Kypr a v roce 2007 Rumunsko a Bulharsko.

včetně distančních forem vzdělávání, zlepšování podmínek pro využívání ICT (informační a komunikační technologie) pro žáky i učitele, zvyšování kompetencí řídicích pracovníků škol a školských zařízení v oblasti řízení a personální politiky, zavádění a modernizace kombinované a distanční formy studia, stáže studentů, pedagogů a vědeckých pracovníků v soukromém a veřejném sektoru“. (Euractiv, 2012a)

V České republice v programovém období 2007-2013 existují následující programy, díky nimž lze čerpat v rámci lidských zdrojů z tohoto fondu. Jsou jimi operační program (dále také „OP“) Lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ), OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK) a OP Praha Adaptabilita (OPPA). (Integrovaný portál MPSV, 2012)

Evropský fond regionálního rozvoje

Evropský fond regionálního rozvoje vznikl v roce 1974 jako základní nástroj regionální politiky k financování strukturální pomoci prostřednictvím regionálních rozvojových programů zaměřených na nejvíce postižené oblasti a ke snižování meziregionálních nerovností.

Činnost ERDF je upravena Nařízením Evropského Parlamentu a Rady ES č. 1080/2006 ze dne 5. července 2006 o Evropském fondu pro regionální rozvoj a o zrušení nařízení ES č. 1783/1999 a obecně v Nařízením Rady ES č. 1083/2006 ze dne 11. července 2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení ES č. 1260/1999.

V současné době patří mezi nejvýznamnější strukturální fondy. Projekty, které financuje ERDF jsou zaměřeny rozdíl od ESF na podporu na investičních projektů. Tento fond podporuje všechny tři cíle v současném programovém období. (MOUSSIS, 2009, s. 221-222)

Podpora v cíli 1 „Konvergence“ se vztahuje na udržitelný integrovaný regionální a místní hospodářský rozvoj a zaměstnanost, přičemž je stanoveno na 11 priorit a záleží jen na každém členském státě zvlášť, jaké priority si zvolí. Mezi tyto priority například patří: výzkum a technologický rozvoj, inovace a podnikání, přenos technologií a informací do podnikatelské sféry, dále budování informační společnosti, rozvoj elektronické komunikační infrastruktury, priority jsou zaměřeny i na životní prostředí, vodní a odpadové hospodářství, na zmírnění následků změn klimatu, na podpora biodiverzity. Dále

nalezneme priority také v oblasti investic, a to zejména investice do oblastí: NATURA 2000, udržitelných výrobních postupů, kultury, dopravy, energetiky, do vzdělání, do zdravotnické a sociální oblasti.

V cíli 2 „Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost“ je na výběr ze tří priorit, jimiž jsou „inovace a znalostní ekonomika, životní prostředí a předcházení rizikům, a přístup k dopravním a telekomunikačním službám obecného hospodářského zájmu“.

A pro cíl 3 „Evropská územní spolupráce“ platí stejný počet priorit jako v předešlém cíli, který tvoří následující priority - rozvoj přeshraničních, hospodářských, sociálních a enviromentálních⁷ činností prostřednictvím společných strategií pro udržitelný územní rozvoj, navázání a rozvoj nadnárodní spolupráce, včetně dvoustranné spolupráce mezi pobřežními regiony a posílení účinnosti regionální politiky. Je nutno dodat, že v rámci každé priority jsou dále rozvinuty oblasti možné podpory a členské státy se pak na tyto různé oblasti mohou orientovat. (BOHAČKOVÁ, I., HRABÁNKOVÁ, M., 2009, s. 117-118)

Aktuálně největší objem finančních prostředků z ERDF plyne do zlepšení infrastruktury, jedním z hlavních témat je například budování čističek odpadních vod či instalace obnovitelných zdrojů energie. V rámci regionů, je podpora zaměřena spíše na projekty rozvoje obcí a měst, infrastruktury a zvýšení cestovního ruchu, čímž se například podporují turistické cesty, rekonstrukce kulturních památek, zvýšení kapacity ubytování a materiální vybavení školy. (Euroskop, 2005-2012a)

Evropský fond regionálního rozvoje financuje následujících 14 operačních programů v České republice - OP Podnikání a inovace, OP Výzkum a vývoj pro inovace, OP Životní prostředí, OP Doprava, OP Integrovaný operační program, Regionální operační programy (dále také „ROP“): Střední Čechy, Jihozápad, Severozápad, Jihovýchod, Severovýchod, Moravskoslezsko, Střední Morava, OP Technická pomoc a OP Praha Konkurenceschopnost. (Strukturální fondy, 2012b)

⁷ Tzn. týkajících se životního prostředí.

2.2.2 Fond soudržnosti

Fond soudržnosti neboli Kohezní fond byl založen v roce 1993 Maastrichtskou smlouvou. Důvod založení tohoto fondu byla absence dalšího finančního nástroje v oblasti životního prostředí a dopravní infrastruktury. Tento nástroj solidarity měl za úkol pomáhat slabším zemím splnit kritéria pro vstup do Hospodářské a měnové unie, tzv. maastrichtská kritéria.

Kohezní fond nikdy nepatřil a ani dodnes nepatří ke strukturálním fondům, i když je společně upraven s ESF a ERDF v Nařízení Rady ES č. 1083/2006. Jeho činnost dále upravuje nařízení Rady ES č. 1084/2006 ze dne 11. července 2006 o Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení ES č. 1164/94 (Úř. věst. L 210 ze dne 31.7.2006). V současné době podléhá stejným pravidlům v oblasti plánování, řízení a kontroly jako oba strukturální fondy ESF a ERDF. (BOHAČKOVÁ, I., HRABÁNKOVÁ, M., 2009, s.141)

Členské státy EU, které mají hrubý národní produkt (HNP) na obyvatele nižší než 90% průměru EU mají nárok na podporu z Fondu soudržnosti. Finanční prostředky jsou určeny právě samotným členským státům, nikoliv regionům. Cílem je zvýšit jejich hospodářskou a sociální vyspělost a stabilizovat jejich hospodářství. FS podporuje činnosti v rámci cíle 1 „Konvergence“ a zaměřuje se na pomoc investičních projektů v oblasti životního prostředí a transevropských dopravních sítí v deseti nových členských státech a také ve Španělsku, Řecku a Portugalsku. V oblasti životního prostředí se prostředky z FS mohou využít i na projekty v oblasti energetiky a dopravy, pokud představují přínos pro životní prostředí, jako jsou například energetická účinnost, využívání energie z obnovitelných zdrojů, rozvoj železniční dopravy, podpora kombinované dopravy či veřejné dopravy. Dále má přispívat k zajištění posunu podporovaných států k rozpočtové stabilitě, vyžadované Hospodářskou a měnovou unií (EMU), aniž by se omezovaly rozsáhlé investice, které jsou v uvedených oblastech nutné. (Evropská komise, 2012b)

Řídícím orgánem Kohezního fondu je v České republice Ministerstvo pro místní rozvoj, které koordinuje dva zprostředkující orgány fondu, a to Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo dopravy.

Z Kohezního fondu jsou v České republice financovány OP Životní prostředí a OP Doprava. (Euroskop, 2005-2012b)

2.3 Nástin kohezní politiky v ČR

2.3.1 Předvstupní fáze

V období před vstupem⁸ České republiky do Evropské unie probíhala mimo jiné příprava na politiku soudržnosti EU. Prvním zásadním bodem bylo přijetí Ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků v podobě 14 krajů se zahájením jejich činností od 1. ledna 2000, ale díky reformě⁹ veřejné správy začala činnost krajů až v roce 2001. Tento ústavní zákon byl přijat kvůli implementaci kohezní politiky na území České republiky. (HÁJEK, O., NOVOSÁK, J., 2010, s. 113)

Česká republika se tak dělila na 14 krajů, které byly účelně spojeny Usnesením vlády ČR č.707/1998 ze dne 26.10.1998 do osmi regionů soudržnosti, a tím splnili požadavky¹⁰ Evropské unie na tzv. nomenklaturu územních statistických jednotek (dále také „NUTS“) z francouzského slova *La nomenclature des unités territoriales statistiques*, vzniklé již v roce 1988, které využívá Statistický úřad EU (dále také „Eurostat“). Hlavním důvodem vzniku této společné evropské klasifikace byla snaha o získávání zejména ekonomických informací o území na srovnatelné bázi. Regiony soudržnosti byly tedy v ČR vytvořeny pro potřeby spojené s koordinací a realizací politiky hospodářské a sociální soudržnosti zákonem č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů. V rámci EU se NUTS používá pro různá vzájemná porovnání, statistické potřeby a v rámci kohezní politiky slouží jako základní územní rámec pro posuzování a hodnocení podpory ze strukturálních fondů. Pomocí NUTS můžeme zařadit regiony pod jednotlivé Cíle kohezní politiky EU. (WOKOUN, 2006, s. 44-45) Je nutné říci, že v roce 2003 vstoupilo v platnost nařízení Evropského parlamentu a Rady ES č. 1059/2003 ze dne 26. května 2003 o vytvoření společné klasifikace územních statistických jednotek. Díky jemuž jsou NUTS

⁸ V roce 1997 začal proces vyjednávání o vstupu ČR do EU.

⁹ Nově vzniklé zákony: č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), a č. 129/2000 Sb., vyšších územně samosprávných celcích, (krajské zřízení).

¹⁰ Dopisem z ledna 1999 sdělil generální ředitel Eurostatu, že po konzultaci s hlavními uživateli regionální statistiky v Komisi, přijal Eurostat návrh České republiky na regionální průřezy takto: jedna územní jednotka na úrovni NUTS I, 8 jednotek na úrovni NUTS II a 14 jednotek na úrovni NUTS III.

v členských státech vymezeny dle jednotných, právně závazných pravidel, například jsou zde stanoveny minimální a maximální hodnoty v počtu obyvatel daného NUTS. Toto nařízení stanovilo závazné limity charakteru územních statistických jednotek, jejichž respektováním se vytvořily základní předpoklady pro objektivní vyhodnocování a srovnávání evropských regionů.

Aktuální situace rozdělení České republiky, podle systému statistické klasifikace územních struktur s účinností od 1.1.2008, je na dvě části, a to systém CZ-NUTS a systém LAU (Local Administrative Units). Současná klasifikace CZ-NUTS účinná od 1.8.2011 popisuje územní struktury do úrovně krajů následovně:

- NUTS 0 – 1 stát - Česká republika
- NUTS 1 – 1 území - Česká republika (+ Extra-Regio)
- NUTS 2 – 8 oblastí - regiony soudržnosti (+ Extra-Regio)
- NUTS 3 – 14 krajů (+ Extra-Regio)

Obrázek č. 2: Rozdělení ČR do úrovně NUTS 3

Oblasti (NUTS 2) a kraje (NUTS 3) České republiky

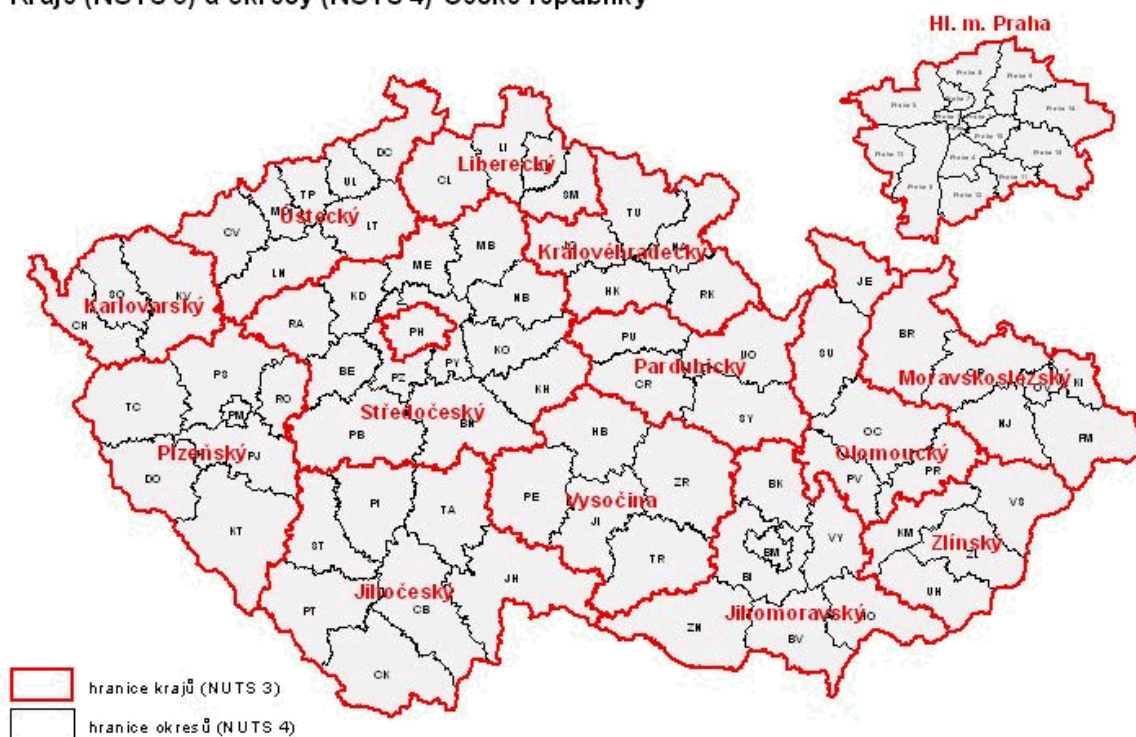
Zdroj: Český statistický úřad

Zde je nutno podotknout, že po 1.8.2011 nastala změna názvu statistické územní jednotky NUTS 3 „Vysočina“ na „kraj Vysočina“. Navíc je nyní rozšířena klasifikace u každého členského státu o územní jednotku tzv. „Extra-Regio“ na všech úrovních NUTS. Tyto speciální jednotky jsou tvořené částmi hospodářského území, které nemohou být připojeny ke konkrétnímu regionu, čímž se má na mysli například vzdušný prostor, vojenské základny, velvyslanectví či konzuláty.

Systém LAU je určen zejména pro potřeby statistiky regionů. Na rozdíl od systému NUTS, který je postaven na právním základě, LAU legislativní oporu nemá. Z hlediska statistiky však mají LAU závazný charakter. LAU 1, dřívější NUTS 4 jsou v ČR tvořeny okresy, kterých je celkem 77 a posledním článkem jsou LAU 2, dřívější NUTS 5, které reprezentují v České republice obce, jichž je v současnosti 6245. (Český statistický úřad, 2012)

Obrázek č. 3: Znázornění NUTS 3 a LAU 1 v ČR

Kraje (NUTS 3) a okresy (NUTS 4) České republiky

Zdroj: Český statistický úřad

Dalším mezníkem v představní fázi, byla velká výzva pro Českou republiku změnit téměř mizivé zkušenosti s kohezní politikou, neboť do té doby regionální politika sice existovala a však postrádala značnou část prvků politiky soudržnosti současné EU, jednalo se například o chybějící integrovaný a multisektorový přístup, víceleté programování

a plánování ve spolupráci s regionálními a nevládními aktéry. Mezi další nedostatky v regionální politice ČR pařily i nedostatečná institucionální kapacita pro monitorování a evaluaci programů, finanční management a mechanismy pro spolufinancování, koordinaci regionálních rozvojových opatření a programů, neboť se stávalo, že když v jednom z regionů nastala krize, pomoc byla pouze nahodilá. (MAREK, D., BAUN, M., 2010, s. 125)

Česká republika v předvstupní fázi využívala tři pomocných nástrojů, aby co nejrychleji a nejefektivněji čerpala prostředky ze strukturálních fondů. Jednalo se o programy PHARE, ISPA a SAPARD.

Fond PHARE vznikl v roce 1989, a to původně pouze pro Polsko a Maďarsko. Poté však začaly i další přístupující země, i včetně Bulharska a Rumunska, čerpat prostředky z tohoto fondu. Z tohoto programu byly financovány projekty, jež napomáhaly překlenout hospodářské a politické rozdíly mezi státy bývalého východního bloku a západní Evropy. V roce 1997 se však změnil systém poskytování finanční a technické pomoci z PHARE a plynule přešel na pomoc a přípravu kandidátských zemí na členství v EU. Česká republika v letech 1998-2003 vytěžila z této předvstupní pomoci 89,8% z celkově vyčleněných prostředků ve výši 473,7 mil. EUR. Program SAPARD byl speciálním předvstupním programem pro zemědělství a rozvoj venkova, Česká republika tento program využila na základě tzv. Víceleté finanční dohody, která představovala technický, právní a procedurální rámec programu. Po vstupu ČR do EU byl nahrazen operačním programem Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství.

Posledním nástrojem předvstupní pomoci byl program ISPA, který byl zaměřen na financování infrastruktury v oblasti životního prostředí a dopravy. Pomocí tohoto programu se mělo usnadnit implementaci práva EU v kandidátských zemích, v období od r. 2000 do dne jejich vstupu do Evropské Unie a zároveň tak přispět k udržitelnému rozvoji těchto zemí. Například projekty v oblasti životního prostředí musely podporovat zavádění environmentální legislativy EU a u dopravních projektů se jednalo zejména o transevropské dopravní síť. Po vstupu ČR do EU byl program ISPA nahrazen Fondem soudržnosti. Všechny cíle těchto programů předvstupní pomoci byly naplněny spolu se vstupem kandidátského státu do Evropské Unie a po vstupu ČR do EU již projekty pouze dobíhaly. (BUDÍK, J., 2009, s. 11-12)

Předvstupní pomoc EU pomohla ČR a státům střední a východní Evropy vytvořit potřebné institucionální kapacity pro administraci kohezní politiky. Těsně před vstupem se Česká republika jednak dočkala pochvaly od Komise v mnohých bodech v oblasti přípravy na strukturální fondy, ale také si vysloužila kritiku v oblasti rozdělení zodpovědnosti mezi centrální vládou a novými krajskými orgány, které bylo nejasné. Dále bylo vytýkáno zejména „přetrvávající sektorový přístup k implementaci politiky a problémy s transparentností v procesu výběru projektů či omezená účast soukromého sektoru na regionálních programech“. (MAREK, D., BAUN, M., 2010, s. 125)

2.3.2 Shrnutí kohezní politiky v programovém období 2004-2006

Programové období 2004-2006 bylo tzv. zkrácené období, neboť Česká republika vstoupila do Evropské unie 1. května 2004. Toto zkrácené období se pro ČR vyznačuje mnoha chybami a bylo doprovázeno značnými výtkami ze strany EK.

Prvními výtkami ze strany Evropské komise byla již při sestavování Národního rozvojového plánu (dále také „NRP“), jež slouží jako hlavní strategický plánovací dokument pro využití prostředků ze strukturálních fondů. V červenci roku 2001 předložila česká vláda Komisi NRP, který obsahoval 8 regionálních operačních programů (dále také „ROP“) a 6 sektorových operačních programů napříč regiony. Vzápětí však Komise doporučila snížit počet operačních programů a také reagovala na počet stanovených priorit, přičemž poukázala na zaměření se v počátečních letech na menší počet těchto priorit a spíše se zabírat nejzávažnějšími problémy českého hospodářského a sociálního vývoje. Česká vláda poté snížila počet OP a vybrala pouze Společný regionální operační program (dále také „SROP“), 4 sektorové OP (Průmysl a podnikání, Infrastruktura, Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství a Rozvoj lidských zdrojů) a 2 OP pro hlavní město Prahu.

V realizaci SROP, který mělo na starosti Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) se objevily hrubé nedostatky na základě kontroly EK, neboť pomoc nebyla soustředěna na specifické priority jednotlivých regionů, nýbrž do všech regionů NUTS II s výjimkou hlavního města Prahy. Ukázalo se také, že určitá ministerstva nejsou zdaleka připravena na proces implementace kohezní politiky, jednalo se zejména o Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), které mělo problémy se zpožděním implementace, naopak neměli problémy s implementací Ministerstvo obchodu a průmyslu či Ministerstvo pro místní rozvoj.

Značné potíže a prodlevy se vyskytly při uzavírání smluv úspěšných projektů. Ze strany EK byla ČR vytýkaná nedostatečná připravenost ministerstev při výběru projektů, nejasné postupy při výběru žádostí, nadbytečné požadavky v dokumentacích, velmi nízká koordinace a kooperace mezi řídicími orgány a neustálá změna zaměstnanců v klíčových institucích. (MAREK, D., BAUN, M., 2010, s. 126)

Čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů nedopadlo podle předpokladů a očekávání, když přidělené prostředky z roku 2004 nebyly ke konci roku 2006 stále vyčerpány a Komise hrozila ČR, že o finanční pomoc přijde. Problém se objevil zejména v OP Rozvoj lidských zdrojů a SROP a OP pro hlavní město Prahu.

Situaci výrazně změnil nový ministr pro místní rozvoj Petr Gandalovič¹¹, který zahájil krizové řízení čerpání z fondů z roku 2004 a do konce roku tak ČR plně vyčerpala všechny poskytnuté finanční prostředky. Situace se tak celkově zlepšila, a v roce 2007 byly využity všechny finanční prostředky na rok 2005 a i část prostředků z roku 2006. Čerpání finančních prostředků bylo Komisí prodlouženo do poloviny roku 2009 na toto programovací období, neboť v roce 2008 probíhala finanční krize. Česká republika tak využila v programovacím období 2004-2006 částku 1,64 miliardy eur z poskytnutých 1,67 miliardy eur, což činí 98,1% prostředků, MMR však předpokládalo, že se vyčerpá 99,6% prostředků. (Strukturální fondy EU, 2007)

¹¹ Ministr pro místní rozvoj od 4.9.2006 do 9.1.2007, politická příslušnost Občanská demokratická strana (ODS).

3 SYSTÉM OPERAČNÍCH PROGRAMŮ V ČESKÉ REPUBLICE V PROGRAMOVÉM OBDOBÍ 2007-2013

3.1 Programové dokumenty ČR v období 2007-2013

V této kapitole se seznámíme s nejdůležitějšími dokumenty v oblasti kohezní politiky České republiky. Všechny členské státy EU si vytvářejí pro získávání finančních prostředků z fondů EU soustavu programových dokumentů a nezbytné institucionální zajištění. Nejvyšším a nejdůležitějším strategickým dokumentem pro realizaci kohezní politiky jsou na evropské úrovni Strategické obecné zásady Společenství (dále také „SOZS“), které definují hlavní priority této společné evropské agendy na období 2007-2013. Na základě SOZS si členské země s ohledem na vlastní priority vypracovávají Národní strategický referenční rámec (dále také „NSRR“), kde jsou popsány globální cíle a záměry, způsob řízení a koordinace politiky soudržnosti na jejich území.

3.1.1 Národní rozvojový plán

Národní rozvojový plán (dále také „NRP“) vznikl usnesením Vlády České republiky č. 175/2006 ze dne 22.2. 2006. NRP definuje strategii rozvoje ČR pro období 2007-2013 a vychází z textů nařízení ke strukturálním fondům a Fondu soudržnosti. Strategie NRP se opírá o mnoho strategických dokumentů, klíčové dokumenty na evropské bázi jsou „Strategické obecné zásady Společenství“ a na národní bázi se jedná o „Strategii udržitelného rozvoje“, „Strategii hospodářského růstu“, „Strategii regionálního rozvoje pro léta 2007-2013“ a další platné resortní a regionální strategie. NRP tak zajišťuje návaznost Strategických obecných zásad Společenství a národních strategických dokumentů. NRP představuje nejvýznamnější východisko pro zpracování Národního strategického referenčního rámce ČR 2007-2013. (Strukturální fondy, 2009)

V NRP nalezneme globální cíl ČR a na jehož realizaci několik strategických cílů a v nichž zahrnuté prioritní osy. „Globálním cílem NRP v období 2007-2013 je přeměna socioekonomického prostředí České republiky v souladu s principy udržitelného rozvoje tak, aby Česká republika byla přitažlivým místem pro realizaci investic, práci a život obyvatel. Prostřednictvím trvalého posilování konkurenceschopnosti bude dosahováno udržitelného růstu, jehož tempo bude vyšší než průměrný růst EU 25. Česká republika bude

usilovat o růst zaměstnanosti a o vyvážený a harmonický rozvoj regionů, který povede ke zvyšování úrovně kvality života obyvatelstva.“

Mezi strategické cíle patří cíl „Konkurenceschopná česká ekonomika“ s prioritní osou „Posilování konkurenceschopnosti české ekonomiky“. Česká republika v období 2007-2013, obdržela od Evropská unie z celkových 26,69 miliard eur částku 5,11 miliard eur. Tato částka je především určena na zvýšení konkurenceschopnosti České republiky. Finanční prostředky budou alokovány na základě operačních programů Podnikání a inovace a Výzkum a vývoj pro inovace.

Dále se jedná o strategický cíl „Otevřená, flexibilní a soudržná společnost“ s prioritní osou „Rozvoj moderní a konkurenceschopné společnosti“, kde ČR obdržela částku 3,77 miliard eur hlavně na vytvoření moderní občanské společnosti. Finanční prostředky pro tuto oblast se poskytují na základě tří operačních programů: Lidské zdroje a zaměstnanost, Vzdělávání pro konkurenceschopnost a Praha - Adaptabilita.

Dalším strategickým cílem jež naplňuje globální cíl je „Atraktivní prostředí“ a prioritní osou „Životní prostředí a dostupnost“. Přidělená částka osahuje výše 10,68 miliard eur a je určena investice do zlepšení kvality životního prostředí a dostupnosti dopravních sítí v České republice. Finanční prostředky jsou čerpány na základě operačních programů Životní prostředí a Doprava.

Posledním strategickým cílem je „Vyvážený rozvoj území“, který je realizován prioritní osou „Vyvážený a harmonický rozvoj území ČR“, k dispozici má ČR částku 6,72 miliard eur, která je zaměřena hlavně na investice do vyváženého a harmonického rozvoje celého území České republiky. Finanční pomoc je prováděna prostřednictvím sedmi regionálních operačních programů a operačních programů Praha Konkurenceschopnost, Integrovaný operační program a Technická pomoc. Je nutné říci, že ve výše zmíněné prioritní ose jsou realizovány aktivity na národní úrovni a regionální úrovni. V oblasti národní úrovně se jedná o zajištění koordinace rozvojových opatření realizovaných prostřednictvím intervencí politiky soudržnosti a dalších rozvojových politik s cílem dosáhnout harmonického rozvoje celého území ČR a v rámci regionální úrovně se jedná o vyvážený rozvoj regionů. (WOKOUN, R. a kol. 2007, s.140-144)

Cíle a prioritní osy NRP vycházejí ze struktury operačních programů. NRP mimo jiné popisuje nastavení systému koordinace politiky hospodářské a sociální soudržnosti.

Zásadní body tohoto systému se pak odráží do Národního strategického referenčního rámce. (Strukturální fondy, 2008a)

3.1.2 Národní strategický referenční rámec

Národní strategický referenční rámec (dále také „NSRR“) je základní programový a strategický dokument, jež obsahuje priority a opatření pro členské státy EU, které chtějí v daném programovacím období využít prostředky ze strukturálních fondů EU a Fondu soudržnosti. NSRR nám dává celkový pohled na mechanismus a strukturu čerpání fondů EU včetně popisu jednotlivých operačních programů, je schvalován a připomínkován Komisí EU. Pokud se členskému státu podaří vyjednat NSRR, až poté se přechází k vyjednávání nad jednotlivými operačními programy. (Vláda ČR, 2008)

NSRR obsahuje analytickou část, která se zabývá jednak identifikací klíčových silných stránek České republiky pro posilování její konkurenceschopnosti, tak i problematických míst a slabých stránek, které mohou stát v cestě udržitelnému růstu ekonomiky i společnosti. Obsahem NSRR je:

- Příprava NSRR a realizace principu partnerství
- Národohospodářský vývoj ČR
- Socioekonomická analýza
- Regionální rozvoj
- SWOT analýza
- Zhodnocení programů a jejich dopadů v letech 2004-2006
- Strategie ČR pro období 2007-2013
- Operační programy
- Zaměření politiky hospodářské a sociální soudržnosti
- Systém finančních toků strukturálních fondů a fondu soudržnosti
- Adicionalita pro cíl konvergence v období 2007-2013
- Ex-ante hodnocení NSRR
- Posouzení vlivu NSRR na životní prostředí

Povinnost zpracování NSRR vychází z Nařízení Rady ES č. 1083/2006 ze dne 11. července 2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení ES č. 1260/1999. Jak již jsem výše zmínila národní strategický referenční rámec 2007-2013 pro ČR vychází z Národního rozvojového plánu ČR 2007-2013. (PŘICHYSTAL, A., 2009, s.13)

Tím pádem se NSRR opírá taktéž o základní evropské strategické dokumenty, čímž jsou Strategické obecné zásady Společenství, ale i o národní Strategie udržitelného rozvoje, Strategie hospodářského růstu, Strategie regionálního rozvoje pro léta 2007-2013 a další platné resortní a regionální strategie. Národní strategický referenční rámec byl přijat 27. července 2007 Evropskou komisí. (Strukturální fondy, 2008b)

3.1.3 Strategie regionálního rozvoje České republiky v období 2007-2013

Strategie regionálního rozvoje České republiky (dále také „SRR“) je základním dokumentem politiky regionálního rozvoje podle § 5 zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Tento dokument vypracovává Ministerstvo pro místní rozvoj, odbor regionálního rozvoje a tvoří základní rámec pro formování regionální politiky České republiky v souladu s regionální politikou Evropské unie. SRR pro období 2007-2013 obsahuje:

- analýzu stavu regionálního rozvoje,
- charakteristiku silných a slabých stránek v rozvoji krajů a okresů,
- strategické cíle regionálního rozvoje v ČR,
- vymezení státem podporovaných regionů,
- doporučení dotčeným ústředním správním úřadům a krajům pro zaměření rozvoje odvětví spadajících do jejich působnosti.

Strategie regionálního rozvoje formuluje souhrnně cíle, problémové okruhy a priority, které bude třeba zabezpečovat při provádění kohezní politiky v ČR. Mezi vize SRR do konce roku 2013 patří například, aby se ČR stala aktivní, ekonomicky výkonnou a konkurenceschopnou zemí, dosahující jako celek standardů EU ve všech základních kritériích.

Rozvojové aktivity SRR jsou podle principu nadřazenosti realizovány na místní, regionální nebo resortní úrovni, a to buď v rámci rozvojových programů nebo v rámci operačních programů s využitím finančních prostředků strukturálních fondů EU.

Je nutno říci, že cílem SRR není nahrazování nebo úprava jednotlivých odvětvových politik, nýbrž formulování témat a aspektů významných pro podporu regionálního rozvoje a zapojování i dalších politik do regionálního rozvoje, pokud je to účelné a potřebné. SRR nám představuje strategické zaměření pro budoucí programy regionálního rozvoje, ať už budou prováděny na národní či regionální úrovni nebo s finanční podporou EU či bez ní.

Na základě SRR ale nejsou rozdělovány finanční prostředky ze strukturálních fondů. SRR je pouze východiskem pro přípravu regionálních programů rozvoje a také provádí formulaci regionálních přístupů v rámci sektorových a odvětvových politik a programů včetně operačních programů strukturálních fondů. (WOKOUN R., MALINOVSKÝ, J. a kol., 2008, s.415-416)

Dokument SRR se neustále aktualizuje, neboť ze strany EU přicházejí nové nařízení v oblasti politiky hospodářské a sociální soudržnosti. SRR určuje orientaci politiky regionálního rozvoje České republiky v období let 2007–2013. SRR je zpracovávána v souladu se „Strategií udržitelného rozvoje České republiky“ a v ekonomické oblasti vychází ze „Strategie hospodářského růstu“.

V oblasti kohezní politiky navazuje SRR na její základní programové dokumenty na národní úrovni „*Národní rozvojový plán*“ a „*Národní strategický referenční rámec*“. Dne 17.5.2006 byla schválena usnesením vlády České republiky č. 560 Strategie regionální politiky ČR pro léta 2007-2013. (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2007)

3.2 Dělení operačních programů v České republice

Operační program (dále také „OP“) je základní strategický dokument, který má finanční a technickou povahu a je určen pro konkrétní tématickou oblast či konkrétní region soudržnosti. OP obsahuje konkrétní popis cílů a priorit, kterých chce členská země v dané oblasti a v daném programovacím období dosáhnout. V operačních programech také nalezneme typové aktivity, na které je možné čerpat prostředky a přesný výčet oprávněných žadatelů. (Ministerstvo vnitra ČR, 2012)

Operační programy můžeme dělit podle jednotlivých cílů. V cíli „Konvergence“ jsou Tematické operační programy a Regionální operační programy, v cíli „Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost“ nalezneme Operační programy Praha a v posledním cíli „Evropská územní spolupráce“ jsou Programy přeshraniční spolupráce. (CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V., 2007. s. 14-15)

3.2.1 Tématické operační programy

Jak již jsem výše zmínila, tématické operační programy (dále také „TOP“) nalezneme v cíli „Konvergence“. V současném programovém období 2007-2013 je k dispozici celkem osm tématických, nebo-li sektorových OP. Každý z těchto osmi OP má specifické tématické zaměření a je určen pro celé území ČR s výjimkou hlavního města Prahy. Jediná výjimka z tohoto pravidla plyne pro OP Doprava a OP Životní prostředí, jež jsou spolufinancované z Fondu soudržnosti, který je určený pro celou Českou republiku.

Některé operační programy jsou označovány za tzv. vícecílové OP. Tyto vícecílové OP jsou financovány jak z prostředků určených pro cíl Konvergence, tak z prostředků pro cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost a způsobilým územím je proto celá ČR včetně hlavního města Prahy. Vícecílovými operačními programy jsou OP Lidské zdroje a zaměstnanost, OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost, Integrovaný operační program a OP Technická pomoc. (PŘICHYSTAL. A., 2009. s.18)

Mezi tématické operační programy pro období 2007-2013 patří ***Integrovaný operační program*** (IOP), který je zaměřen na řešení společných regionálních problémů v oblastech infrastruktury pro veřejnou správu, veřejné služby a územní rozvoj. Čímž se má na mysli například rozvoj informačních technologií ve veřejné správě, zlepšování infrastruktury pro oblast sociálních služeb, veřejného zdraví, služeb zaměstnanosti a služeb v oblasti bezpečnosti, prevence a řešení rizik, podporu cestovního ruchu, kulturního dědictví, zlepšování prostředí na sídlištích a rozvoj systémů tvorby územních politik. (Strukturální fondy, 2012c)

Následuje ***OP Životní prostředí*** (PO ŽP), který má stanoven globální cíl, čímž je ochrana a zlepšování kvality životního prostředí jako jednoho ze základních principů udržitelného rozvoje. K naplnění globálního cíle jsou stanoveny specifické cíle, které jsou rozvinuty

v osmi prioritních osách. Pomoc plyne například do čistíren odpadních vod, instalaci obnovitelných zdrojů energie (solární systémy, kotle na biomasu) či budování zařízení na využívání odpadů. Tento program je financován z fondů ERDF a FS, řídicím orgánem je Ministerstvo životního prostředí. (KANTOR, T., MAREK, D., 2009, s.39-40)

OP Doprava (OP D) se zaměřuje na priority evropského, nadregionálního a regionálního významu v regionálních OP. Cíle jsou prováděny se v souladu se zásadami udržitelného rozvoje. Tento OP se snaží například o modernizaci železničních koridorů transevropských dopravních sítí (dále také „TEN-T“) či budování obchvatů a zklidňování dopravy v obydlené zástavbě mimo síť TEN-T. Finanční prostředky na tento investiční program plynou z ERDF a FS. Řídicím orgánem je Ministerstvo dopravy.

Dalším programem je **OP Podnikání a inovace** (OP PI), který podporuje realizaci kohezní politiky v průmyslu a nástrojem realizace Koncepce rozvoje malého a středního podnikání na období 2007-2013. V rámci tohoto programu se zaměřuje podpora například na začínající podnikatele, podnikatelské inkubátory či rozvoj informačních a komunikačních technologií. OP Podnikání a inovace je spolufinancován z ERDF a řídicím orgánem je Ministerstvo průmyslu a obchodu. (PŘICHYSTAL, A., 2009, s.19-20)

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK) je program, jež má hlavní cíl rozvoj společnosti a zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky ČR prostřednictvím kvalitního a moderního systému celoživotního vzdělávání. Přes tento program se například zavádějí nové vyučovací metody, rozšíření výuky cizích jazyků či stáže studentů, pedagogů a vědeckých pracovníků v soukromém a veřejném sektoru. OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost je program neinvestičního charakteru a je podporován z ESF a řídicím orgánem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Dále sem patří **OP Lidské zdroje a zaměstnanost** (OP LZZ), jež má za úkol zvýšit zaměstnanost a zaměstnatelnost lidí v ČR na úroveň průměru nejlepších deseti členských států EU. Jsou zde realizovány projekty aktivní politiky trhu práce, modernizace veřejné správy a veřejných služeb a mezinárodní spolupráce, neboť prostřednictvím tohoto programu probíhá například rekvalifikace, podpora začínajícím OSVČ či vzdělávání zaměstnanců úřadů veřejné správy a politiků. Řídicím orgánem je v tomto případě Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) a finanční pomoc na tyto neinvestiční projekty plyne z ESF. (CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V., 2007, s. 39-46 a 54-61)

OP Výzkum a vývoj pro inovace (OP VaVpI) se snaží podporovat výzkum a vývoj v ČR, aby zajišťoval růst, konkurenceschopnost a vznik pracovních míst v regionech. Náleží sem například obnova výzkumných a vývojových laboratoří a jejich vybavení moderní přístrojovou technikou či rekonstrukce a rozšíření kapacit vědy a výzkumu. OP Výzkum a vývoj pro inovace má investiční charaktere projektů, je financován z ERDF a řídicím orgánem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (PŘICHYSTAL. A., 2009. s.20)

OP Technická pomoc (OP TP) se zaměřuje na podporu efektivního řízení, kontroly, sledování a vyhodnocování realizace Národního strategického referenčního rámce, jinak řečeno podporuje řízení a implementaci fondů EU v ČR, jedná se o monitoring, evaluaci či publicitu. Řídicím orgánem je Ministerstvo pro místní rozvoj (dále také „MMR“). Podpora z ERDF směřuje jednak na MMR-NOK, které má právě na starosti národní koordinaci řízení, publicitu a administrativu NSRR, dále do Ministerstva financí (MF) a do Centra pro regionální rozvoj ČR. (Euractiv, 2012b)

3.2.2 Regionální operační programy

Regionální operačních programů (dále také „ROP“) je v rámci cíle Konvergence je pro období 2007-2013 je připraveno celkem sedm. ROP jsou určeny pro celé území České republiky s výjimkou hlavního města Prahy.

Je nutno říci, že ROP pokrývají několik tematických oblastí s cílem zvýšení konkurenceschopnosti regionů, urychlení jejich rozvoje a zvýšení atraktivity regionů pro investory. Každý ROP je řízen samostatně Regionální radou (dále také „RR“) příslušného regionu soudržnosti. Finanční prostředky plynou z ERDF a mohou o ně obecně žádat kraje, obce, svazky obcí, stát, organizace zřizované nebo zakládáné kraji, obcemi či státem, profesní a zájmová sdružení, poskytovatelé zdravotních a sociálních služeb, nestátní neziskové organizace, podnikatelé a další. U ROP záleží na tom kterém NUTS II pro specifikaci žadatelů. (PŘICHYSTAL. A., 2009. s.21)

Přehled regionálních operačních programů:

- **ROP NUTS II Severozápad** (skládá se z Karlovarského a Ústeckého kraje)
- **ROP NUTS II Severovýchod** (skládá se z Libereckého, Královéhradeckého a Pardubického kraje)
- **ROP NUTS II Střední Čechy** (skládá se z Středočeského kraje)

- **ROP NUTS II Jihozápad** (skládá se z Jihočeského a Plzeňského kraje)
- **ROP NUTS II Jihovýchod** (skládá se z Jihomoravského kraje a kraje Vysočina)
- **ROP NUTS II Moravskoslezsko** (skládá se z Moravskoslezského kraje)
- **ROP NUTS II Střední Morava** (skládá se z Olomouckého a Zlínského kraje).

Jednotlivé ROP jsou samostatným dokumentem spravovaným samostatnou regionální radou a reagujícím na potřeby příslušného regionu, ale obecně se zaměřují na obdobná témata podpory, která lze shrnout do následujících čtyř oblastí:

1) Dopravní dostupnost a obslužnost jedná se například o výstavbu, rekonstrukci a modernizaci silnic II. a III. třídy a místních komunikací včetně odstraňování bodových závad na nich, dále o výstavbu stezek pro bezmotorovou dopravu, infrastruktura pro potřeby veřejné dopravy (dopravní terminály, železniční stanice, zastávky, informační systémy), pořízení vozidel veřejné dopravy, výstavba, rekonstrukce a modernizace infrastruktury veřejných regionálních letišť apod.

2) Rozvoj území, tím se má na mysli například podpora přípravy rozvojových území pro podnikání, bydlení a služby, revitalizace centra města a památkových zón, výstavba, rekonstrukce a vybavení objektů občanské vybavenosti, objektů pro kulturu a volný čas, stavební obnova a dostavba veřejných prostranství, náměstí, architektonických prvků, odstranění nevyužitelných staveb a ekologických zátěží apod.

3) Regionální rozvoj podnikání do této oblasti podpory patří například rekonstrukce, modernizace a revitalizace stávajících objektů pro podnikání včetně brownfields, investice do dopravní a technické infrastruktury průmyslových zón a lokalit menšího rozsahu, podpora investic zlepšujících materiálně-technické vybavení a podmínky firem, škol a učilišť určených pro zaškolení absolventu a osvojení praktických dovedností apod.

4) Rozvoj cestovního ruchu je poslední oblastí podpory na kterou se zaměřují ROP, projekty v této oblasti jsou například výstavba a rekonstrukce turistických cest (pěší stezky, cyklostezky, hippostezky¹², vodní cesty, přístavy či přístaviště) včetně doprovodné

¹² Oficiální trasy pro jezdce na koních.

infrastruktury a značení, rekonstrukce, modernizace a rozvoj ubytovacích kapacit rozšíření o návazné služby (sportovní zařízení vč. půjčoven sportovních potřeb, wellness služby, zábavní centra apod.), rekonstrukce kulturní či technické památky nebo kulturní zajímavosti pro využití v cestovním ruchu apod. (Strukturální fondy, 2012d)

3.2.3 Operační programy Praha

Jak již bylo zmíněno do cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost spadá v současném období 2007-2013 z regionů soudržnosti České republiky pouze hlavní město Praha, ostatní regiony patří do cíle Konvergence. Praha disponuje dvěma operačními programy Praha Konkurenceschopnost a Praha Adaptabilita. OP pro Prahu mají kombinovaný charakter regionálních i tematických programů. Jednak jsou určeny pouze pro jeden region, ale zaobírají se širšími problémovými oblastmi než úzce zaměřené tematické programy cíle „Konvergence“, ale stále rozlišují mezi investičními a neinvestičními typy projektů. Řídícím orgánem pro oba operační programy je hlavní město Praha. (Strukturální fondy, 2012e)

OP Praha Konkurenceschopnost

Tento operační program má za cíl zlepšit a zkvalitnit život obyvatel hlavního města Prahy prostřednictvím investic do dopravní infrastruktury, životního prostředí, vědy, výzkumu a rozvoje podnikání. Tento program je financován z ERDF a jsou pro něj stanoveny tři prioritní osy a jejich specifické oblasti podpory. (Praha fondy, 2010a)

OP Praha Adaptabilita

Cíl tohoto programu je soustředit finanční podporu do vzdělávání, lidských zdrojů a škol, zlepšit a usnadnit život obyvatelům hlavního města Prahy. OP je proto zaměřen na podporu konkurenceschopnosti, boje proti sociálnímu vyloučení a vstupu na trh práce obyvatel Prahy. Prostřednictvím tohoto programu se podporuje profesní potenciál zaměstnanců, pomoc lidem, kterým ve vstupu na trh práce brání určité okolnosti, investice do rozvoje škol, nových studijních programů a vzdělávání učitelů. OP Praha Adaptabilita je financován z Evropského sociálního fondu. (Praha fondy, 2010b)

3.2.4 Programy přeshraniční spolupráce

V rámci cíle 3 „Evropská územní spolupráce“ se je v České republice, jak již jsem výše zmínila k dispozici následujících 9 operačních programů:

- *OP Přeshraniční spolupráce Česká republika - Svobodný stát Bavorsko 2007-2013*
- *OP Přeshraniční spolupráce Česká republika - Polská republika 2007-2013*
- *OP Přeshraniční spolupráce Česká republika - Rakousko 2007-2013*
- *OP Přeshraniční spolupráce Česká republika - Svobodný stát Sasko 2007-2013*
- *OP Přeshraniční spolupráce Česká republika - Slovenská republika 2007-2013*
- *OP Mezuregionální spolupráce*
- *OP Nadnárodní spolupráce*
- *ESPO 2013*
- *INTERACT II*

V této kapitole se zaměřím již pouze na OP přeshraniční spolupráce, neboť OP Mezuregionální spolupráce, OP Nadnárodní spolupráce, OP ESPO 2013 a OP INTERACT II již byly nastíněny v kapitole 2.1.2 „Cíle kohezní politiky EU v programovém období 2007 - 2013“. Zde je na místě říci, že v gesci českého řídicího orgánu je však z operačních programů příhraniční spolupráce pouze OP Přeshraniční spolupráce Česká republika - Polská republika.

V programovém období 2007-2013 probíhá pět bilaterálních operačních programů Přeshraniční spolupráce. Tyto programy jsou financovány z ERDF a jsou řazeny mezi investiční projekty. Cílem těchto programů je podpora hospodářské a sociální integrace příhraničních území prostřednictvím odstraňování přetrvávajících bariér a posilování jejich rozvojového potenciálu. Navzájem se posilují hospodářské, společenské a kulturní vztahy, společná péče o přírodní bohatství, rozvoj cestovního ruchu a budování flexibilního trhu práce. Projekty jsou zejména podporovány v těchto pěti obecných oblastech:

1) Podpora podnikání, vědy a výzkumu - jedná se o projekty, jež vedou k aktivnější přeshraniční spolupráci se subjekty ze stejného sektoru mezi příhraničními regiony, posílení přeshraničních dodavatelských řetězců, přenosu technologií, know-how,

organizování například výstav a veletrhů, či vysílání svých pracovníků do partnerských firem a naopak.

2) Rozvoj lidských zdrojů - v této oblasti jsou podporovány projekty zaměřeny na vzdělávací a školicí kurzy, jež zvýší kvalifikovanost obyvatel v příhraničních oblastech (výměna studentů a učitelů). Dále se podporuje zvýšení zaměstnanosti v těchto regionech a přeshraniční dosah v oblasti služeb, obchodu či cestovního ruchu. Podpora může plynout i do speciálních institucí zabývajícím se integrací obyvatel do běžného a pracovního života, čímž se mají na mysli například národnostní a etnické menšiny, mládež či ženy.

3) Podpora cestovního ruchu a zachování tradic - o prostředky z EU mohou žádat obce a lokální spolky na organizování společných kulturních a sportovních akcí, na propagaci těchto akcí či samotných regionů, jejich tradičních zvyklostí. V ČR je mnoho příhraniční lázeňských měst, jež vedou k rozvoji tzv. zdravotní turistiky, s tím je například spojeno budování infrastruktury určené pro rekreaci a volnočasové aktivity, výstavby a obnovy turistických tras, cyklostezek, lyžařských či běžeckých tras.

4) Rozvoj území a životního prostředí v rámci této oblasti podpory získávají příhraniční oblasti finanční prostředky na ochranu společného přírodního dědictví, chráněných oblastí a lesů, na zlepšení kvality vodních toků a ochranu léčivých pramenů, na zavádění společných protipovodňových opatření.

5) Zlepšení dopravy a dostupnosti - finanční prostředky lze čerpat na projekty rozvoje dopravy. Tím se myslí například výstavby a obnovy příhraničních spojů, tedy silnic a železnic, hromadné dopravy a provoz na hraničních přechodech, vše s ohledem na nároky životního prostředí regionu. V rámci dostupnosti bude podporováno i rovnocenné rozšíření sítě ICT ke zvýšení možností místního rozvoje. (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2012b)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 ANALÝZA ČERPÁNÍ Z OPERAČNÍCH PROGRAMŮ V ČESKÉ REPUBLICE V PROGRAMOVÉM OBDOBÍ 2007-20013

4.1 Institucionální zajištění využití prostředků z fondů EU

Systém řízení operačních programů fondů EU je decentralizovaný, celá odpovědnost za implementaci a monitorování tak spočívá na členském státu. Implementační struktura platí pro všechny operační programy. Jedná se zejména o tyto subjekty:

- řídicí orgán,
- zprostředkující subjekt,
- platební orgán, resp. agentura,
- tzv. konečný subjekt (monitorovací výbor a příjemce finanční podpory).

Orgánem odpovědným za celkovou přípravu a koordinaci v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti je podle usnesení vlády ČR č.158/1998 je na základě zákona č. 248/200 Sb., o podpoře regionálního rozvoje Ministerstvo pro místní rozvoj. MMR zabezpečuje jak mezinárodní spolupráci, tak spolupráci s EU v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti. Dále koordinuje vypracování programových dokumentů, realizaci programů a vyhodnocování průběhu jejich plnění.

Řídicí orgán má roli zastřešujícího orgánu, jehož úkolem je zabezpečovat celkovou koordinaci řízení operačních programů. Nese odpovědnost za efektivitu, správnost řízení a realizaci podpory poskytované ze strukturálních fondů včetně zajištění informovanosti veřejnosti o pomoci EU a tak organizuje výběr projektů vhodných k financování. Mezi řídicími orgány jednotlivých OP proto musí existovat efektivní komunikace, vzájemná koordinace při vypracování směrnic k provádění jejich funkcí a společně uskutečňují školení. Zpravidla jsou řídicími orgány příslušná ministerstva. Řídicí orgány OP mají právo delegovat výkon některých funkcí na zprostředkující subjekty.

Dalším klíčovým institutem je zprostředkující subjekt, tento subjekt může být veřejný či soukromý a jedná v odpovědnosti řídicích orgánů nebo provádí jejich jménem činnosti týkající se konečných příjemců. Zprostředkující subjekty nesou zodpovědnost za definování obsahu opatření a přípravu projektů, protože lépe znají potřeby konečného příjemce. Jsou pověřeny určitými částmi procesu hodnocení, výběru a monitorování

spolufinancovaných projektů a zpracování osvědčení o výdajích, výroční zprávy nebo ověření způsobilosti výdajů a poskytují informace konečným příjemcům o náležitostech projektových žádostí.

V České republice jsou kompetence v rámci podpory z EU rozděleny tak, že řídicí orgán je zodpovědný za řízení a celkovou koordinaci realizace programu a zprostředkující subjekt je pověřen výkonem funkcí spojených s řízením a monitorováním projektů. Díky tomuto rozdělení pak dochází k efektivnějšímu fungování celého systému řízení. V každém operačním programu je specifikován zprostředkující subjekt a jeho pravomoc delegovaná řídicím orgánem. (HRABÁNKOVÁ, BOHÁČKOVÁ, 2009, s. 59-61)

Pro realizaci pomoci ze strukturálních fondů EU a Fondu soudržnosti byl v ČR ustaven platební orgán, a to Ministerstvo financí. Určité funkce a aktivity mohou být platebním orgánem delegovány na tzv. platební jednotky zřizované na ministerstvech, která jsou řídicími orgány pro jednotlivé OP. Platební jednotky jsou organizačně odděleny od jednotek vykonávajících funkci řídicího orgánu kvůli funkční nezávislosti. Většina projektů financovaných prostřednictvím strukturálních fondů EU a FS je víceletá, což znamená, že realizace projektů probíhá i několik let. Konečný příjemce zpracovává finanční plán projektu, který je součástí dohody uzavřené mezi řídicím orgánem, popřípadě zprostředkujícím subjektem a konečným příjemcem. Řídicí orgán popř. zprostředkující subjekt kontroluje dodržování finančního plánu. (Ministerstvo financí, 2005)

Výše zmíněným konečným příjemcem může být opět veřejný nebo soukromý subjekt, který na základě předložené projektové žádosti obdrží finanční prostředky ze strukturálních fondů. Tento konečný příjemce předkládá projekt, prokazuje zajištění spolufinancování na realizaci projektu, odpovídá za realizaci projektu a za nakládání s prostředky.

Dalším nezbytným opatřením při čerpání podpory je Monitorovací systém a monitorovací orgány. Realizace projektů financovaných z fondů EU je po celou dobu monitorována informačním systémem. Tento systém má tři úrovně:

- centrální modul MSC2007 (monitoring všech programů a projektů),
- výkonný modul Monit7+ (spravován řídicími orgány a využíván i zprostředkujícími subjekty pro administraci projektů),
- modul pro příjemce podpory Benefit7 (elektronická žádost).

Mezi monitorovací orgány patří monitorovací výbory OP a Monitorovací výbor NSRR. Tyto výše zmíněné orgány sledují proces realizace operačních programů, tedy naplňování celého NSRR. Každý OP má ustanoven Monitorovací výbor (dále také „MV“), který se zabývá monitorováním na úrovni programu. Hlavním úkolem MV je schvalování programových dodatků, návrhy na změnu programu, stanovení kritérií pro výběr projektů a předkládání závěrečných zpráv o realizaci OP zpracovaných řídicím orgánem, jež se následně předkládají Komisi EU. Členy MV jsou zpravidla zástupci příslušných řídicích a koordinačních subjektů a partnerů, jako jsou například odbory ministerstev, partnerská ministerstva, kraje, obce či nestátní neziskové organizace. (Ministerstvo vnitra, 2010b)

Nezbytnou součástí celého systému podpor jsou kontrolní orgány a auditní orgány, ty mají na starosti průběžnou a konečnou kontrolu všech procesů souvisejících s čerpáním ze strukturálních fondů. Kontrola probíhá zejména na úrovni platebního a řídicího orgánu. Nezávislou kontrolu provádí také Nejvyšší kontrolní úřad (NKÚ) ČR a orgány EU (EK a Účetní dvůr EU). Auditní orgán je zodpovědný za provádění auditů v rámci daného operačního programu. (BOHÁČKOVÁ, I., HRABÁNKOVÁ, M., 2009, s. 64-65)

4.2 Pravidla a průběh čerpání z fondů EU

4.2.1 Pravidlo n+3 a n+2

Finanční prostředky z rozpočtu Evropské unie jsou prostřednictvím strukturálních fondů, Fondu soudržnosti a Rybářského fondu (EFF) alokovány na základě finančních plánů, které mají všechny operační programy. V těchto plánech jsou stanoveny maximální částky čerpání finančních prostředků z rozpočtu EU a také zde nalezneme maximální částky poskytnuté z národních zdrojů v jednotlivých letech programového období. Za finanční řízení alokace operačního programu nese odpovědnost, jak již jsem výše zmínila řídicí orgán.

Hlavním nástrojem pro čerpání z fondů EU jsou pravidla n+3 a n+2. Tato pravidla jsou administrativním nástrojem k zajištění plynulosti čerpání finančních prostředků z fondů EU. Podle těchto zásad musí být čerpání finanční podpory pro n-tý rok vyčerpána v následujících třech či dvou kalendářních letech. Pravidlo n+3 se uplatňuje při čerpání ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti v letech 2008, 2009 a 2010 a pravidlo n+2 se vztahuje na roky 2011 a 2012. Evropský rybářský fond se řídí pravidlem n+2 po dobu let

2007-2012. Finanční prostředky pro SF, FS a EFF z roku 2013 by měli být vyčerpány do konce roku 2015, Česká republika má však možnost zaslat Evropské komisi přijatelnou žádost o platbu konce března 2017.

Musíme brát ale na vědomí, že Evropská komise může zrušit každou část platby v operačním programu, která nebyla použita na předběžné nebo průběžné platby a také pokud finanční prostředky nejsou vyčerpány v příslušném roce dochází k tzv. automatickému zrušení závazku, což znamená, že podpora na daný rok je snížena o nevyčerpané finanční prostředky, a ty jsou pot navraceny zpět do rozpočtu EU. Je zde avšak další šance na čerpání finanční pomoci, a to pokud ČR předloží Evropské komisi žádost o velký projekt, jež splňuje všechny požadavky uvedené v čl. 40 Obecného nařízení. Poté se sníží se částky, kterých se potenciálně týká automatické zrušení závazků, o příslušné roční částky pro tyto velké projekty. Obdobně tomu je i v případě, pokud EK rozhodne o schválení režimu podpory, sníží se částky, kterých se potenciálně týká automatické zrušení závazků, o příslušné roční částky pro tyto režimy podpory. (Měsíční monitorovací zpráva – stav pravidla n+3 a n+2, květen 2012)

4.2.2 Přehled průběhu čerpání z fondů EU

Čerpání finančních prostředků z Evropské unie je velmi složitým procesem. Nyní stručně představím průběh tohoto procesu od samého začátku.

Proces je zahájen tehdy, kdy řídicí orgán (dále také „ŘO“) či zprostředkující subjekt (dále také „ZS“) vyhlásí časově omezené výzvy k předkládání žádostí o podporu v rámci jednotlivých prioritních os a oblastí podpory. V těchto předem známých termínech vyhlášených výzev, mohou žadatelé podávat své žádosti o finanční podporu na příslušné ŘO či ZS. Výzva vždy obsahuje podrobné podmínky finanční podpory. Žádost však musí být v souladu s cíli daného OP, z něhož chce žadatel finanční prostředky čerpat.

Poté následuje proces hodnocení žádostí a výběru vhodných žádosti, které hodnotí daný ŘO či ZS a na základě předem definovaných výběrových kritérií vybírá projekty, jimž poskytne dotaci. Následně je s žadateli, jejichž žádosti splní stanovená kritéria, podepsán právní akt o poskytnutí dotace.

Vyplácení finančních prostředků příjemcům probíhá na základě žádostí o platbu, které musí příjemce předložit u daného ŘO či ZS. Tyto platby příjemcům plynou buď formou

ex-post plateb, což znamená, že náklady na projekt se proplatí příjemci až následně, či formou ex-ante plateb, což naopak znamená, že příjemce obdrží finanční prostředky před realizací jeho výdajů na projekt. O tom, zda příjemci budou poskytnuty finanční prostředky před či po realizaci projektu rozhoduje ŘO po dohodě se správcem kapitoly státního rozpočtu. Příjemce je povinen při předkládání žádosti o platbu odůvodnit a doložit veškeré výdaje, ty musí být také v souladu s podmínkami realizace projektů obsažených ve Smlouvě o poskytnutí dotace. Dále musí prokázat, že finanční prostředky jsou vynaložené efektivně, hospodárně, účelně a transparentně. Všechny doklady o projektech musí být kdykoliv k dispozici pro kontroly a auditní šetření.

Nyní je nutné říci, že celý systém finančních prostředků z rozpočtu EU je založen na principu předfinancování ze státního rozpočtu (dále také „SR“). Což znamená, že podíl spolufinancování OP ze strany EU, který činí až 85 % je nejprve předfinancován z rozpočtu jednotlivých kapitol SR (ŘO) a až poté jsou výdaje nahrazeny zpět z EU do dané kapitoly SR ze zdrojového účtu Platebního a certifikačního orgánu (dále také „PCO“). PCO je odpovědný za provádění certifikace, čímž se má na mysli proplácení finančních prostředků z fondů EU a funkci PCO vykonává v ČR na základě rozhodnutí ministra financí odbor vydaným na základě Usnesení vlády ČR č.198 ze dne 22.února 2006 odbor Národní fond Ministerstva financí. Pro uskutečnění předfinancování projektů ze SR, je nutné, aby jednotlivé kapitoly SR (ŘO) měly ve svém rozpočtu na daný rok dostatečné množství finančních prostředků. Finanční prostředky podílu národního financování ze zdrojů SR činí 15 % a jsou příjemcům uvolňovány stejným způsobem jako prostředky SR na předfinancování podílu EU, jež činí 85 %. (MMZ, květen 2012)

4.3 Česká republika a stav čerpání z fondů EU

4.3.1 Počátek programového období 2007-2013

Česká republika se stala „vítězem“ jednání o rozpočtu EU v roce 2005, neboť jí bylo na kohezní politiku v období 2007-2013 přiděleno přibližně 26,7 mld. EUR, což představuje třetí nejvyšší alokaci mezi členskými státy a vůbec nevyšší částku v přepočtu na obyvatele. Po dlouhých debatách mezi Ministerstvem pro místní rozvoj a regiony byl NRP na léta 2007-2013 představen v září 2005 a následně schválen vládou ČR v únoru 2006. NRP byl výchozím bodem pro přípravu Národního strategického referenčního rámce NSRR, který se

poté použil jako základ pro vyjednávání mezi českou vládou a Komisí o jednotlivých operačních programech. Poté v listopadu 2006 Česká republika předala konečné návrhy NSRR a OP Komisi EU a ty byly schváleny v červenci 2007. NRP obsahoval mnohem větší počet OP než v minulém programovém období, a to celkem 26 programů včetně osmi tematických a sedmi regionálních OP, dva OP pro Prahu, dále sedm OP pro realizaci cíle Evropské územní spolupráce a dva síťové programy. Je nutné podotknout, že v současném NRP je téměř každé ministerstvo uvedeno jako řídicí orgán (viz příloha PII). (MAREK, D., BAUN, M., 2010, s. 127)

Tabulka č. 1: Rozdělení finančních prostředků z hlediska operačních programů

Cíl	Operační program	Fond	mld. EUR	%
Konvergence	OP Doprava	ERDF / FS	5,76	21,58
	OP Životní prostředí	ERDF / FS	4,92	18,43
	Regionální operační programy	ERDF	4,66	17,46
	OP Podnikání a inovace	ERDF	3,04	11,4
	OP Výzkum a vývoj pro inovace	ERDF	2,07	7,76
	OP LZ a Zaměstnanost	ESF	1,81	6,79
	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost	ESF	1,81	6,79
	Integrovaný operační program	ERDF	1,55	5,82
	OP Technická pomoc	ERDF	0,26	0,97
	Celkem			25,88
Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	OP Praha Konkurenceschopnost	ERDF	0,29	1,10
	OP Praha Adaptabilita	ESF	0,12	0,45
	Celkem			0,41
Územní spolupráce v rámci EU	OP Přeshraniční spolupráce	ERDF	0,35	1,32
	OP Nadnárodní spolupráce	ERDF	0,04	0,14
	OP Mezuregionální spolupráce	ERDF	-	-
	Celkem			0,39
Celkem			26,68	100,00

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z MMZ, květen 2012

Pozn.: Tabulka obsahuje pouze zdroje z EU

Výše uvedená tabulka nám znázorňuje rozdělení finanční pomoci z EU na počátku programového období prostřednictvím jednotlivé cíle do operačních programů v miliónech

EUR a procentuální podíl na celkové alokaci. V současném programovém období 2007-2013 je nejvíce finančních prostředků přiděleno OP Doprava, OP Životní prostředí a OP Podnikání a inovace. Naproti tomu nejméně finančních prostředků se dostalo do OP Nadnárodní spolupráce, OP Praha Adaptabilita a OP Technická pomoc.

Tabulka č. 2: Přidělení finančních prostředků z hlediska cílů a fondů EU

Cíl	Celkem z EU	Fond	Částka EU	Částka ČR	Celkem
Konvergence	25,8	FS	8,8	1,5	10,3
		ERDF	13,4	2,3	15,8
		ESF	3,6	0,6	4,2
Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	0,5	ERDF	0,3	0,04	0,3
		ESF	0,2	0,02	0,2
Územní spolupráce v rámci EU	0,4	ERDF	0,4	-	0,4
Celkem			26,7	4,6	31,3

(mld. EUR, běžné ceny) - hodnoty jsou zaokrouhleny nahoru

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z *Evropa, 2010b*

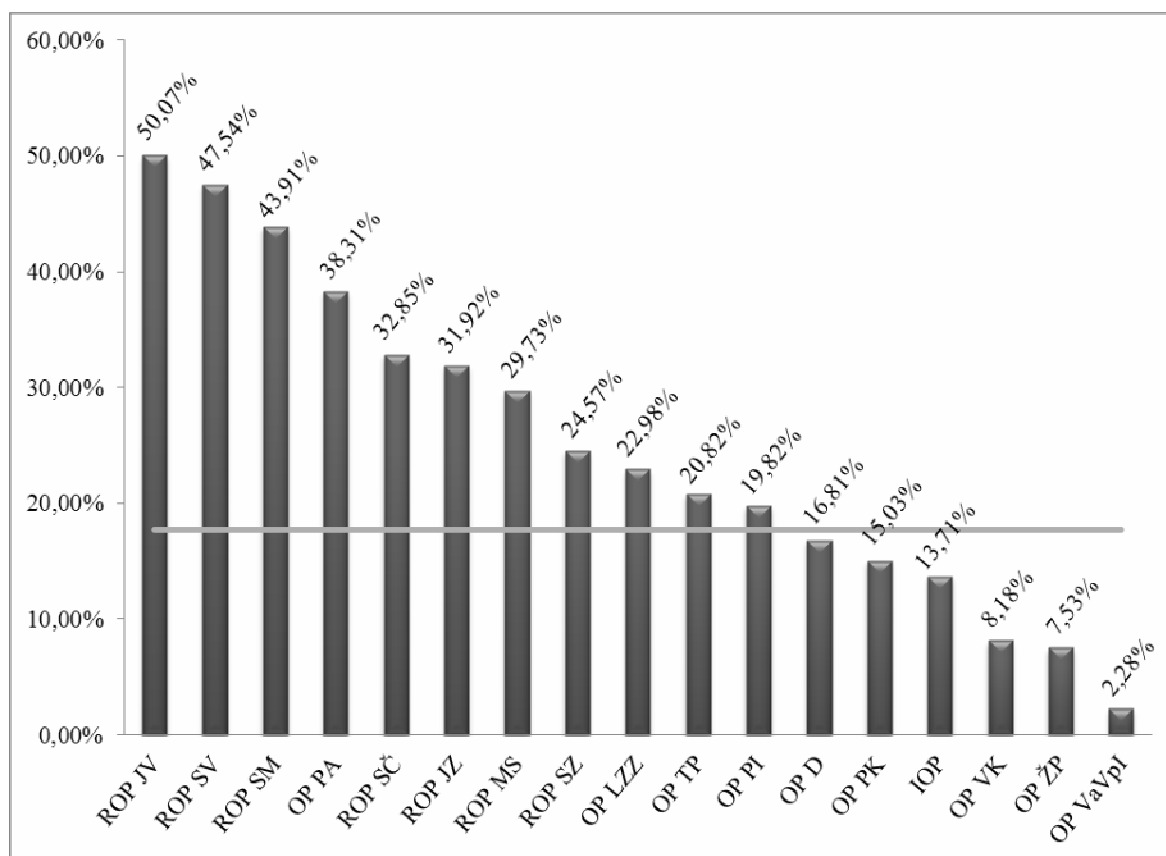
Další tabulka podává přehled o množství finančních prostředků v jednotlivých cílech, že České republice v současném programovém období 2007–2013 bylo přiděleno celkem 26,7 miliardy EUR, z hlediska cíle Konvergence 25,8 miliard eur, v rámci cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost pak 0,5 miliardy eur a v rámci cíle Evropské územní spolupráce rovněž 0,4 miliardy eur. Samostatně je znázorněna finanční spoluúčast České republiky na financování jednotlivých cílů a fondů v celkové částce 4,6 miliardy eur po dobu sedmi let. Celková alokace finančních prostředků na toto programové období činí celkově 31,3 miliard eur.

V současném programovacím období 2007-2013 se vztahuje na celé území ČR cíl konvergence s výjimkou hl.m.Prahy, jež patří pod cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost. Celkově tak cíl Konvergence představuje v ČR v letech 2007-2013 přibližně 96,63% strukturálních a kohezních fondů. Naopak cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost představuje pouhé 1,87% a cíl Přeshraniční spolupráce je také pouze 1,50%.

4.3.2 Současný stav čerpání finančních prostředků

Nyní se dostáváme k současnému stavu čerpání finančních prostředků z fondů EU. Následující graf nám znázorňuje stav čerpání finančních prostředků od počátku současného programového období 2007-2013 do konce dubna 2012.

Obrázek č. 4: Procentuální vyjádření čerpání finančních prostředků v OP

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů AQE Advisors k 30.4.2012

Graf znázorňuje aktuální stav čerpání finančních prostředků v procentech v jednotlivých OP. Nejlépe provádějí implementaci finančních prostředků ROP v čele s ROP Jihovýchod, ROP Severovýchod a ROP Střední Morava, naopak nejhůře čerpají OP Výzkum vývoj a inovace, OP Životní prostředí a OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

Podle údajů z měsíční monitorovací zprávy o stavu čerpání finanční pomoci z května 2012 mezi operační programy, jež mají nejvyšší částku finančních prostředků v žádostech zaúčtovaných PCO patří ROP Severovýchod, OP přeshraniční spolupráce ČR - Polsko (není zahrnuta v grafu), ROP Jihovýchod či ROP Střední Morava. Naopak nejméně finančních prostředků v žádostech zaúčtovaných PCO mají operační programy Výzkum a vývoj pro inovace, Vzdělávání pro konkurenceschopnost či Integrovaný OP.

Již certifikovaných žádostí předložených EK je nejvíce v OP přeshraniční spolupráce ČR - Polsko, dále v ROP Jihovýchod, ROP Severovýchod a ROP Střední Morava. Nejméně certifikovaných výdajů předložených EK jsou v OP Výzkum a vývoj pro inovace, OP Životní prostředí a Vzdělání pro konkurenceschopnost. (MMZ, květen 2012)

K analýze současného stavu čerpání finančních prostředků z fondů EU je také nutné vzít v potaz stav pravidla n+3 a n+2. Od března 2012 je v České republice pozastaveno předkládání žádostí o platbu k náhradě výdajů EK. Komise totiž rozhodla neproplácet žádosti o platbu u některých OP z důvodu zjištění nedostatků ve fungování českých řídicích a kontrolních systémů v čerpání ERDF a FS. Problémové OP jsou následující:

- OP Doprava
- OP Životní prostředí
- OP Podnikání a inovace
- OP Výzkum a vývoj pro inovace
- Integrovaný OP
- OP Technická pomoc
- OP Praha Konkurenceschopnost
- OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost a
- ROP (všechny).

Evropská komise tak do konce června 2012 vyzvala Českou republiku přijmout příslušná nápravná opatření. V praxi pozastavení předkládání žádostí o platbu znamená, že nedochází k náhradě výdajů finančních prostředků z rozpočtu EU na účet PCO, ze kterého jsou převáděny prostředky do kapitol státního rozpočtu, které vydaly prostředky na předfinancování prostředků z rozpočtu EU.

I když jsou finanční transfery mezi EK a Českou republikou pozastaveny, na národní úrovni tyto procesy pokračují. Neustále dochází k proplácení prostředků příjemcům, k předkládání souhrnných žádostí na PCO a k refundaci prostředků do kapitol státního rozpočtu, které vydaly prostředky na předfinancování prostředků z rozpočtu EU, a k certifikaci výdajů k 30. dubnu 2012.

Z hlediska naplňování pravidla n+3 a n+2 si vedou nejlépe následující OP:

- OP přeshraniční spolupráce ČR - Polsko,
- ROP Jihovýchod,
- ROP Severovýchod a
- ROP Střední Morava.

Naopak splnění tohoto pravidla je téměř nemožné v následujících operačních programech:

- OP Výzkum a vývoj pro inovace,
- OP Vzdělání pro konkurenceschopnost
- OP Životní prostředí,
- Integrovaný operační program.

Podrobněji se budu zabývat problémovými OP Výzkum a vývoj pro inovace a OP Vzdělání pro konkurenceschopnost v následující kapitole. (Monitorovací zpráva – stav pravidla n+3 a n+2, 2012)

5 ANALÝZA VYBRANÝCH OPERAČNÍCH PROGRAMŮ

V této stěžejní kapitole se zaměřím na analýzu vybraných operačních programů. K analýze jsem vybrala následující dva operační programy: OP Vzdělání pro konkurenceschopnost, a OP Výzkum a vývoj pro inovace. Tyto OP byly vybrány záměrně, neboť se potácí v současné době s problémy s efektivním čerpáním peněz z EU.

5.1 OP Vzdělání pro konkurenceschopnost

5.1.1 Představení OP VK

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost je víceletým tematickým programem v gesci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (dále také „MŠMT“). Tento program v programovacím období 2007-2013 čerpá finanční prostředky z ESF, jednoho ze strukturálních fondů Evropské unie. OP VK se zaměřuje na oblast rozvoje lidských zdrojů prostřednictvím vzdělávání ve všech jeho rozmanitých formách. Důraz se klade především na komplexní systém celoživotního učení, utváření vhodného prostředí pro výzkumné, vývojové a inovační aktivity a stimulace spolupráce participujících subjektů. (Evropský sociální fond v ČR, 2012)

Nyní je místě si představit globální cíl OP VK, čímž je rozvoj vzdělanostní společnosti za účelem posílení konkurenceschopnosti ČR prostřednictvím modernizace systémů počátečního, terciárního a dalšího vzdělávání, jejich propojení do komplexního systému celoživotního učení a zlepšení podmínek ve výzkumu a vývoji. K naplnění globálního cíle jsou stanoveny následující specifické cíle a z nich vycházejí jednotlivé prioritní osy.

Prvním specifickým cílem je rozvoj a zkvalitňování počátečního vzdělávání s důrazem na zlepšení klíčových kompetencí absolventů pro zvýšení jejich uplatnitelnosti na trhu práce a zvýšení motivace k dalšímu vzdělávání. Prioritní osou 1 je „Počáteční vzdělávání“, ale nezahrnuje hl.m.Prahu.

Druhým specifickým cílem je inovace v oblasti terciárního vzdělávání směrem k propojení s výzkumnou a vývojovou činností, větší flexibilitě a kreativitě absolventů uplatnitelných ve znalostní ekonomice, ke zatraktivnění podmínek pro výzkum a vývoj a k vytvoření komplexních a efektivních nástrojů, které by podporovaly inovační proces jako celek. Prioritní osa 2 nese název „Terciární vzdělávání, výzkum a vývoj“, opět bez hl.m.Prahy.

Třetím specifickým cílem je posílení adaptability a flexibility lidských zdrojů jako základního faktoru konkurenceschopnosti ekonomiky a udržitelného rozvoje ČR prostřednictvím podpory dalšího vzdělávání jak na straně nabídky, tak poptávky. Prioritní osou 3 je „Další vzdělávání“, také bez hl.m. Prahy.

A posledním čtvrtým specifickým cílem je vytvoření moderního, kvalitního a efektivního systému celoživotního učení prostřednictvím rozvoje systému počátečního, terciárního a dalšího vzdělávání včetně propojení těchto jednotlivých částí v systému celoživotního učení. Prioritní osou 4 je „Systémový rámec celoživotního učení“, která již zahrnuje hl.m. Prahu. Pátá prioritní osa je „Technická pomoc“, která se vyskytuje ve všech OP. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2012a)

V každé z prioritních os jsou stanoveny oblasti podpory, následující přehled obsahuje oblasti podpory v daných prioritních osách:

Prioritní osa 1 - Počáteční vzdělávání

1.1 Zvyšování kvality ve vzdělávání

1.2 Rovné příležitosti dětí a žáků včetně dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

1.3 Další vzdělávání pracovníků škol a školských zařízení

Prioritní osa 2 - Terciární vzdělávání, výzkum a vývoj

2.1 Vyšší odborné vzdělávání

2.2 Vysokoškolské vzdělávání

2.3 Lidské zdroje ve výzkumu a vývoji

2.4 Partnerství a sítě

Prioritní osa 3 - Další vzdělávání

3.1 Individuální další vzdělávání

3.2 Podpora nabídky dalšího vzdělávání

Prioritní osy 4a a 4b - Systémový rámec celoživotního učení

4.1 Systémový rámec počátečního vzdělávání

4.2 Systémový rámec terciárního vzdělávání a rozvoje lidských zdrojů ve výzkumu a vývoji

4.3 Systémový rámec dalšího vzdělávání

Prioritní osy 5a a 5b - Technická pomoc

5.1 Řízení, kontrola, monitorování a hodnocení programu

5.2 Informovanost a publicita programu

5.3 Absorpční kapacita subjektů implementujících program

OP VK je realizován prostřednictvím třech typů projektů:

- individuální projekty národní (IPn),
- individuální projekty ostatní (IPo) a
- grantové projekty (GP).

Právě v rámci globálních grantů (GG) jsou realizovány grantové projekty (GP). Speciálním typem projektů jsou individuální projekty technické pomoci (TP). Individuální projekty je možné předkládat v rámci výzev vyhlášených MŠMT pro prioritní osy 1, 2, 3, 4 a 5. Individuální projekty národní jsou realizovány na celém území ČR, zatímco individuální projekty ostatní mají regionální či neregionální charakter. Grantové projekty je možné předkládat v rámci globálních grantů, jež jsou vyhlášeny kraji ČR pro prioritní osu 1 a 3. Naopak grantové projekty jsou realizovány na území příslušného kraje. (MŠMT, Roční hodnocení pokroku OP VK 2010 - Závěrečná zpráva, 2010)

5.1.2 Analýza čerpání finančních prostředků z OP VK

Na OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost připadá přibližně 2,15 mld.EUR, což činí v přepočtu 54,9 mld. Kč¹³, zdroje z ESF přitom tvoří 85% částky, což představuje zhruba 1,83 mld.EUR, ty činí v přepočtu 46,7 mld.Kč. a povinné zdroje ze SR ČR tvoří 15% částky, zhruba 0,32 mld.EUR, což představuje přibližně 8,2 mld. Kč. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2012b)

Analýza čerpání finančních prostředků bude provedena nejprve z hlediska rozdělení finanční pomoci dle jednotlivých prioritních os OP VK. Uvedu procentuální přehled

¹³ Částky jsou přepočteny při kurzu 25,5 Kč/EURO.

podaných žádostí v jednotlivých prioritních osách, dále projekty, jež mají vydané rozhodnutí k realizaci, množství proplacených prostředků žadatelům, dále prostředky, které jsou již zaúčtované PCO a již certifikované výdaje předložené Komisi a představím aktuální celkovou alokaci finančních prostředků z podaných žádostí přes finanční obnos. Poté nastíním přehled množství vyhlásování výzev v individuálních a grantových projektech na základě časové osy. Na závěr bude provedena analýza finanční alokace do jednotlivých krajů v programovém období 2007-2013 a zhodnocení nejefektivnějšího a nejméně efektivního čerpání finančních prostředků z OP VK do krajů ČR.

Tabulka č. 3: Čerpání finančních prostředků podle prioritních os OP VK

Prioritní osa	Celková alokace podpory 2007–2013	Podané žádosti	Projekty s vydaným Rozhodnutím	Proplacené prostředky příjemcům	Prostředky v souhrnných žádostech zaúčtovaných PCO	Certifikované výdaje předložené EK
	v mld. Kč	%	%	%	%	%
1	20,291	284,5	79,4	60,5	22,6	10,2
2	18,863	282,7	81,4	36,2	11,1	5,2
3	6,828	176,2	34,2	18,3	8,2	2,3
4^a	6,330	112,4	74,8	20,0	19,9	12,9
4b	0,487	112,4	74,8	20,1	19,9	12,9
5^a	2,179	99,4	59,7	29,2	24,0	12,3
5b	0,019	100,0	59,8	29,4	24,2	11,9
OPVK	54,997	241,7	73,1	40,6	16,6	8,0

Pozn.: Finanční alokace zahrnuje zdroje EU i ČR.

Zdroj: Vlastní zpracování dle MMZ, květen 2012

Z hlediska prioritních os OP VK nejvíce finančních prostředků připadá na PO1, a to 20,29 mld. Kč a PO2 s částkou 18,86 mld. Kč. V ostatních prioritních osách se ale také nacházejí nemalé částky pro žadatele o projekty.

Jak nám znázorňuje tabulka finanční prostředky obsažené v žádostech u všech prioritních os dosáhly 100% a u PO1 bylo podaných žádostí obsahující až 284,5% z možných finančních prostředků a taktéž u PO2 bylo obdrženo žádostí zahrnující 282,7% finančních prostředků.

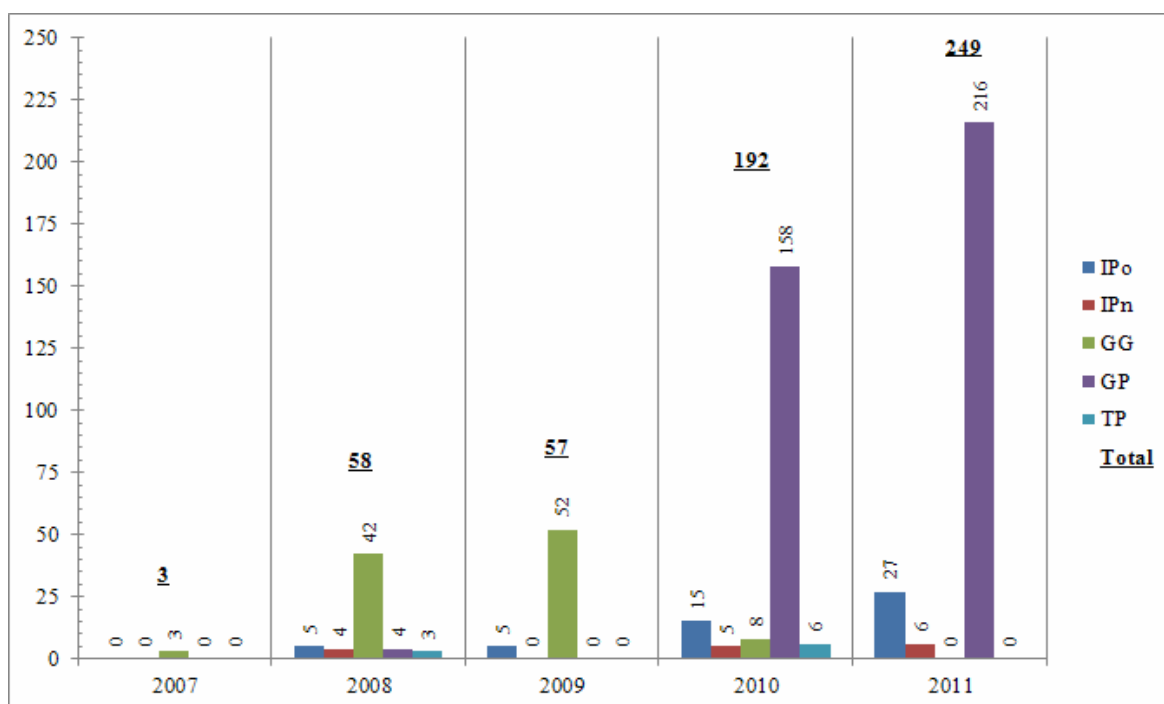
Projekty na něž bylo vydáno rozhodnutí o realizaci dosáhly nejvíce v prioritní ose 2 a 1, celkových 81% a 79% a nejméně pak v PO3 pouhých 34,2%. Dále nám tabulka znázorňuje kolik těchto projektů již bylo proplaceno žadatelům a kolik procent finančních prostředků bylo zaúčtováno PCO.

Nejvýznamnější část tabulky, která obsahuje certifikované výdaje, neboli již proplacené výdaje EU bohužel ukazuje nízké částky. V PO1 z celkových 20,291 mld. Kč bylo ČR vráceno pouhých 10%, z PO2 z 18,863 mld. Kč jen 5,2% částky, o trochu lépe si vedou PO 3, 4 a 5 kde bylo proplaceno průměrně 12%. Celkové čerpání OP VK z 54,997 mld. Kč se do České republiky z Evropské unie však vrátilo pouhých 8%, což řadí OPVK mezi nejhůře čerpající OP.

Nyní si promítneme procentuální čerpání finančních prostředků co do množství žádostí a peněžní podoby. „V rámci globálních grantů OP VK obdržel 10 660 žádostí na grantové projekty v hodnotě 46,6 mld. Kč. V OP VK se vydalo 5 472 Rozhodnutí o poskytnutí dotace na individuální projekty ve výši 30,3 mld. Kč a 91 Rozhodnutí na globální granty ve výši 13,3 mld. Kč. V rámci globálních grantů bylo schváleno 2 645 grantových projektů v hodnotě 9,9 mld. Kč. Proplacené prostředky za individuální projekty a globální granty dosahují 22,4 mld. Objem certifikovaných výdajů předložených EK činí 4,4 mld. Kč“, což znamená v závěru pouze 8 % alokace na OP VK, čímž se řadí mezi nejhorší OP z hlediska čerpání finančních prostředků. (MMZ, květen 2012)

Další část analýzy je provedena z hlediska vyhlásování výzev jejichž množství je klíčové, jak pro žadatele, tak pro následný výběr daných projektů.

Obrázek č. 5: Časová osa vyhlásování výzev

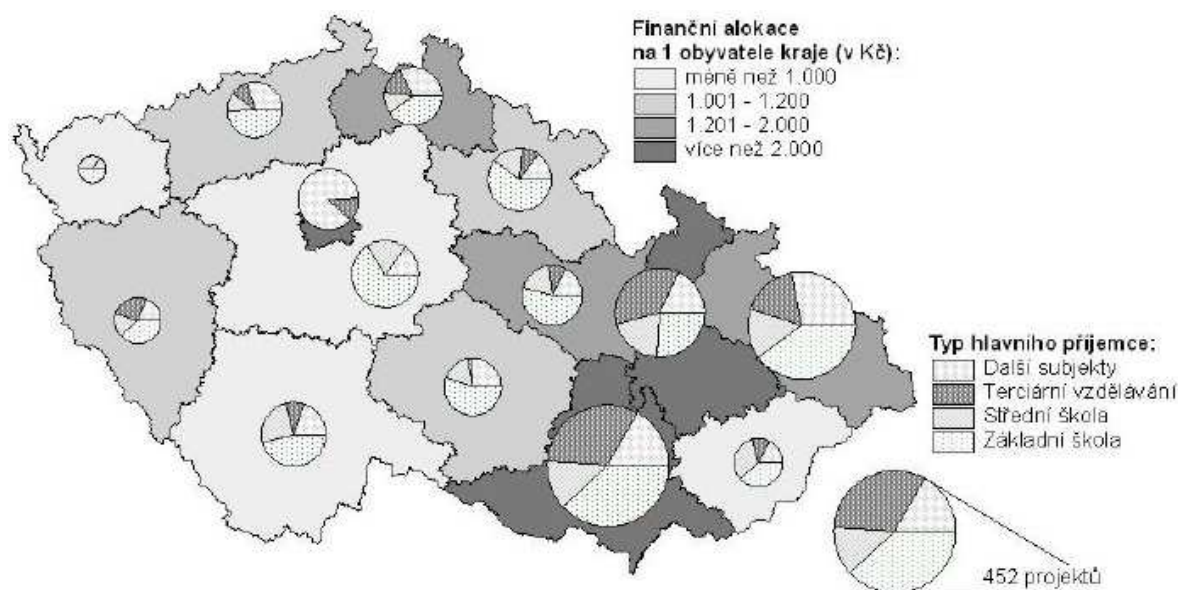
Zdroj: Vlastní zpracování na základě jednotlivých výročních zpráv OP VK z MŠMT

Z grafu je zřejmé, že na počátku programového období 2007-2013 se OP VK potýkal s velkými problémy a nebyl dostatečně připraven na zahájení implementace, když v roce 2007 bylo vyhlášeno pouze po třech výzvách. V následujících letech se výzvy sice již vyhlášovaly, ale ne v závratné míře a také ne ve všech formách projektů, což zcela jistě ovlivnilo průběh čerpání financí.

Pokud by se výzvy vyhlášovaly řádně od počátku programového období a dodržoval by se jejich plán vyhlásování, žadatelů o realizaci projektů by bylo od začátku více. Zároveň by se dalo tak vybírat z většího množství projektů a vybrat nejvhodnější kandidáty na realizaci projektu a tím by nedocházelo ke značným zpožděním v implementaci a poskytla by se větší míra dotací.

V další části analýzy se zaměřím na čerpání z OP VK do jednotlivých krajů.

Obrázek č. 6: OP VK a přehled čerpání z hlediska krajů

Zdroj: HÁJEK, O., 2010

Obrázek č. 6 znázorňuje prostorovou distribuci počtu a finanční alokace projektů OP VK z hlediska sídla hlavního příjemce podle krajů ČR. Nejvíce projektů bylo realizováno v Jihomoravském, Moravskoslezském a Olomouckém kraji. Na druhou stranu nejméně projektů se zrealizovalo v Karlovarském, Plzeňském a Zlínském kraji.

Jak je z obrázku č. 6 zřejmé nejvyšší objem finanční alokace na 1 obyvatele připadl na hlavní příjemce se sídlem v Praze, Jihomoravském a Olomouckém kraji. Podle dr. Hájka (2010) údaje vztahující se k Praze je ovšem třeba brát s rezervou s ohledem na skutečnost,

že území dopadu těchto projektů je mimo území hlavního města. Naproti tomu nejnižší objem finanční alokace připadající na 1 obyvatele plynou do Středočeského, Karlovarského, Zlínského a Jihočeského kraje.

Dle obrázku č. 6 lze poukázat na některá další specifika krajů vzhledem k typům hlavního příjemce. Dr. Hájek (2010) poukázal na dominantní podíl kategorie dalších subjektů ve struktuře typů hlavních příjemců podpory hlavního města Prahy. Odhalil tak jednu z možných strategií subjektů se sídlem v Praze, kdy hl.m. Praha obešlo čerpání prostředků cíle Konvergence. Dalším zjištěním podle dr. Hájka (2010) je velmi vysoký podíl institucí terciárního vzdělávání ve struktuře typů hlavních příjemců podpory Jihomoravského a Olomouckého kraje. Obdobné instituce dalších krajů vykazaly výrazně nižší zastoupení v tomto směru.

Posledním poznatkem je spojení s relativně častějším zastoupením základních a středních škol ve struktuře typů hlavních příjemců podpory v případě perifernějších regionů České republiky, jedná se například o Jihočeský kraj, Karlovarský kraj, Zlínský kraj, kdy právě tyto kraje také vykazaly nejnižší objem alokovaných prostředků na 1 obyvatele kraje. Celkově lze pozorovat rozdíly v počtu schválených projektů i objemu alokovaných prostředků v závislosti na ekonomické výkonnosti krajů, avšak tento vztah není v žádném případě jednoznačný, když srovnáme například postavení Středočeského kraje a Olomouckého kraje na straně druhé. (HÁJEK, O., 2010)

5.1.3 Důvody neefektivního čerpání OP VK v časové linii

Hned z počátku nového programového období se objevily potíže v OP VK. V roce 2007 nastal problém s uzavřením smlouvy s dodavatelem informačních systémů - Centrem pro regionální rozvoj ČR. Jednalo se o smlouvu o poskytování kompletních servisních služeb zajišťujících řádné provozování Monit7+ a provozování webové žádosti Benefit7 v modifikaci pro užití pro OP VK, která byla uzavřena až v říjnu 2007. Až poté byly zahájeny práce na přípravě projektové přihlášky Benefit7 a nastavení MONIT7+ pro potřeby OP VK. Vyskytly se však komplikace s nastavením systému implementace OP VK a opozdil se proces implementace z hlediska personálních změn ve vedení MŠMT až do přelomu roku 2007 a 2008. Výzvy v prioritních osách OP VK v roce 2007 nebyly téměř vyhlášovány, vyhlásily se pouze v prioritní ose 1 a to až v prosinci roku 2007, kde se také

objevil problém, a to s neexistencí finální podoby webové žádosti, která byla řádně dokončena až v únoru 2008. (Výroční zpráva OP VK, 2007)

Do poloviny roku 2008 přetrvávaly stále problémy s administrací projektů. Příručky pro žadatele nebyly úplné, mnohé definice termínů zde chyběly a žadatelé tak neuspěli s podanými žádostmi. Dále přetrvávaly problémy ze strany nastavení systému MONIT7+, který byl poruchový, projektová žádost Benefit7 nebyla stále dopracována.

Další komplikace se objevili na straně odborných pracovníků, mnozí z nich nebyli schopni posuzovat podané žádosti a bylo nutné jejich opětovné proškolení, problém se ukázal také u externích hodnotitelů a jejich transparentního hodnocení žádostí. Personální kapacita byla nedostatečná, což způsobilo vysokou vytíženost pracovníků zajišťujících administraci projektových žádostí, docházelo ke zpoždění mnoha projektů, MŠMT poté muselo přistoupit k výběru specializované poradenské společnosti a také této situaci nepřispělo stěhování celé Sekce řízení operačních programů EU. Problémy se zejména potýkaly prioritní osy 1, 2 a 5. (Výroční zpráva OP VK, 2008)

V roce 2009 se vyskytly problémy v prioritních osách 1 a 2. Přetrvávajícím problémem byla různá kvalita hodnotitelů u individuálních projektů. Zpřísnili se proto podmínky pro výběr hodnotitelů a byla realizována kontrola v podobě Grémia zpravodajů, jež kontrolují individuální hodnotitele podle speciálních tabulek. Dále přetrvávaly problémy i s grantovými projekty při administraci, proplácení žádostí o platby a hodnocení žádostí. Důvodem byl stále nedokonalý systém MONIT7+ a velice nízká kvalifikace hodnotitelů, jež vraceli projektové žádosti k přepracování, aniž by měli snahu pomoci.

Významná překážka se poté objevila u prioritní osy 3, kdy nastavení postupů poskytování finančních prostředků v rámci pravidel veřejné podpory trvalo přes 4 měsíce a nebylo možné vyhlášovat nové výzvy. Dále nebyl stále zajištěn jednotný výklad podporovaných aktivit u grantových projektů a tím se značně komplikovala cesta žadatelů ke správnému vyplnění žádosti.

V prioritní ose 5 byl hlavním problémem nedostatek zkušeností nových zaměstnanců a nevyjasněnost postupů v Příručce pro provádění TP a příručkách pro žadatele a příjemce. Stále přetrvávající problémy se systémem Benefit7 a MONIT7+, ještě zvýrazněny problémem se společností Tesco, jež dodala tyto systémy, jejich funkčnost se nedařilo

účinně a včas vyřešit. Žádosti byly podávány v tištěné formě. (Výroční zpráva OP VK, 2009)

V roce 2010 začalo hrozit České republice nesplnění finančního čerpání podle pravidla $n+3/n+2$, kdy v roce 2013 dochází k souběhu pravidel $n+2$ i $n+3$ (tzn. je nutné „čerpat dvě roční alokace). Důvodem bylo předchozí nevyhlašování výzev a následné nepředkládání projektových žádosti. Z tohoto důvodu byl vypracován „Akční plán OP VK pro splnění pravidla $n+3/n+2$ “. Byl to plán vyhlašování výzev, který předpokládal, že se toto pravidlo v roce 2013 splní.

Dále se řešila témata, jak postupovat při porušení rozpočtové kázně, kde nebylo jasné rozdělení kompetencí a vznikl zmatek se změnami právní úpravy a v neposlední řadě přetrvávaly problémy s nedostatkem odborných pracovníků u ŘO a ZS. (Výroční zpráva OP VK, 2010)

V roce 2011 bylo pravidlo $n+3$ splněno a předpokládalo se jeho plnění i pro rok 2012. Zároveň však přetrvávala i nejasná budoucnost s čerpáním finančních prostředků na rok 2013.

V průběhu roku 2011 se ukázal jako zásadní problém zpoždění v přípravě a předkládání individuálních projektů národních do vyhlášených výzev v prioritních osách 3 a 4. Zásadním faktorem zpoždění a následného procesu schvalování byly časté změny v projektových záměrech, neboť v průběhu administrace projektové žádosti docházelo k častým změnám u výběrových řízení, harmonogramů a taktéž i rozpočtů.

Z hlediska nedostatečných personálních kapacit MŠMT doplnilo v první polovině roku 2011 stavy zejména finančních manažerů k zajištění plynulého zpracování monitorovacích zpráv a žádostí o platbu. Dopad tohoto opatření se projevil zlepšeným čerpáním ve druhé polovině roku 2011. (Výroční zpráva OP VK, 2011)

K nejnovějším poznatkům z roku 2012 patří rozhodnutí Vlády ČR vydané v červnu o převedení 1 mld. Kč z OP VK do OP LZZ, neboť se OP VK potýkal dlouhodobě s velkými problémy a vážně hrozilo, že by ČR o finanční prostředky mohla přijít. Oba programy čerpají ze stejného fondu - ESF. Další částka přibližně 1,5 mld. Kč se bude moci převést v září 2012, ale záleží na dané situaci v následujícím období. (Ekonomika.idnes, 2012a)

5.2 OP Výzkum a vývoj pro inovace

5.2.1 Představení OP VaVpI

Operační program Výzkum a vývoj pro inovace by měl být jedním z velice významných operačních programů, který má přispívat k posílení růstu konkurenceschopnosti státu a orientaci na znalostní ekonomiku. OP VaVpI je propojen s OP PI a OP VK. Toto propojení má za cíl zajistit dlouhodobě udržitelnou konkurenceschopnost české ekonomiky a cílových regionů v rámci cíle Konvergence. Avšak současná situace čerpání z tohoto programu je velice tristní. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2012c)

Globálním cílem OP VaVpI je „posilování výzkumného, vývojového a inovačního potenciálu ČR, který přispěje k růstu, konkurenceschopnosti a vytváření vysoce kvalifikovaných pracovních míst tak, aby se regiony ČR staly významnými místy koncentrace těchto aktivit v Evropě“.

Dále k dosažení globálního cíle jsou stanoveny následující čtyři specifické cíle s jednotlivými prioritními osami.

Specifický cíl 1 má za úkol vytvořit omezený počet špičkových center s vysoce kvalitním výzkumem a vývojem (dále jen „VaV“) infrastruktury, schopných zapojit se do mezinárodní spolupráce v rámci ERA (Evropský výzkumný prostor) a ESFRI (Evropské strategické fórum pro infrastrukturu výzkumu) a vytvářet poznatky využitelné v aplikační sféře. Prioritní osou 1 je „Evropská centra excelence“.

Druhý specifický cíl má za cíl zajištění regionálních VaV kapacit určených pro tvorbu a přenos poznatků a posílení spolupráce VaV institucí s aplikační sférou. Prioritní osa 2 se nazývá „Regionální VaV centra“

Ve specifickém cíli 3 je snaha o zajištění podmínek pro transfer technologií, ochranu, šíření a uplatnění výsledků, popularizaci VaV, dostupnost vědeckých informací a zefektivnění VaV politiky. Prioritní osa 3 nese název „Komericializace a popularizace VaV“.

A posledním čtvrtým specifický cílem je podpora infrastruktury pro výuku na vysokých školách spojenou s výzkumem a přímým dopadem na nárůst a zvýšení kvality lidských zdrojů pro VaV aktivity a lepší připravenost absolventů pro praxi. Prioritní osa 4 je

zaměřena na „Infrastrukturu pro výuku na vysokých školách spojenou s výzkumem“. Pátou prioritní osou je Technická pomoc. (Výroční zpráva OP VaVpI, 2009)

Přehled prioritních os a oblastí podpory:

Prioritní osa 1 - Evropská centra excelence

1.1 Evropská centra excelence

Prioritní osa 2 - Regionální VaV centra

2.1 Regionální VaV centra

Prioritní osa 3 - Komercializace a popularizace VaV

3.1 Komercializace výsledků výzkumných organizací a ochrana jejich duševního vlastnictví

3.2 Propagace a informovanost o výsledcích VaV

Prioritní osa 4 - Infrastruktura pro výuku na vysokých školách spojenou s výzkumem

4.1 Infrastruktura pro výuku na vysokých školách spojenou s výzkumem

Prioritní osa 5 - Technická pomoc

5.1 Administrace OP VaVpI

5.2 Informovanost a publicita OP VaVpI

5.3 Absorpční kapacita OP VaVpI

5.2.2 Analýza čerpání finančních prostředků z OP VaVpI a důvody neúspěchu

Na OP Výzkum a vývoj pro inovace je celkově vyčleněno 2,45 mld. EUR, což činí v přepočtu 62,4 mld. Kč. Zdroje z Evropské unie, přesněji řečeno z ERDF přitom tvoří 85% částky, což představuje přibližně 2,1 mld. EUR, ty činí v přepočtu 53 mld. Kč. Povinné zdroje ze státního rozpočtu České republiky tvoří 15% částky, zhruba 0,35 mld. EUR, což představuje přibližně 9,4 mld. Kč. (Výroční zpráva OP VaVpI, 2009)

Následující tabulka obsahuje analýzu čerpání finančních prostředků z hlediska prioritních os OP VaVpI. V tabulce najdeme přehledné procentuální vyjádření podaných žádostí, projektů s vydaným rozhodnutím, proplacených prostředků příjemcům, prostředků v souhrnných žádostech zaúčtovaných PCO a certifikovaných výdajů předložených EK.

Tabulka č. 4: Čerpání finančních prostředků podle prioritních os OP VaVpI

Prioritní osa	Celková alokace podpory 2007–2013	Podané žádosti	Projekty s vydaným rozhodnutím	Proplacené prostředky příjemcům	Prostředky v souhrnných žádostech zaúčtovaných PCO	Certifikované výdaje předložené EK
	mld. Kč	%	%	%	%	%
1	20,682	115,8	97,9	15,0	1,1	0,8
2	20,653	245,4	99,4	38,7	7,8	3,6
3	6,438	149,8	54,8	13,1	0,1	0,0
4	12,486	127,0	85,4	29,2	6,0	2,3
5	2,180	64,3	64,3	13,9	12,9	8,4
OP VaVpI	62,440	162,6	90,3	25,4	4,6	2,2

Zdroj: MMZ, květen 2012

Z tabulky je zřejmé, že nejvíce finančních prostředků se nachází v PO1, a to 20,68 mld.Kč, dále v PO2 celkem 20,65 mld.Kč a PO4 s finančními prostředky 12,48 mld. Kč.

Co se týče množství podaných žádostí do jednotlivých prioritních os výsledky jsou poměrně příznivé . Například žádosti v PO2 převýšily finanční limit a obsahují 245,4% finančních prostředků. Podané žádosti do ostatních PO, vyjma žádostí do PO5, převýšily 100% možných finančních prostředků. Vzhledem k projektům s vydaných rozhodnutím na tom OP VaVpI poměrně chvályhodně a průměrně tak dosahují projekty s vydaným rozhodnutím 90%.

Co ovšem již příliš chvályhodné není, jsou velmi malé částky proplacené žadatelům. Zcela zanedbatelné jsou finanční prostředky zaúčtované PCO a konečné certifikované výdaje, které činí celkově pouhé 2,2%. V PO3 například není certifikováno nic a v PO1 pouze 0,8% částky. Nejvíce vrácených plateb z EU pak má PO5 Technická pomoc, a to 8,4%.

OP VaVpI je ze všech operačních programů nejslabší v čerpání peněz z EU. Pro důvody vzniku této situace se musíme opět vrátit na začátek programové období 2007-2013. Nejzávažnějším problémem z počátkem nového programovacího období byla nepřipravenost OP VaVpI.

Návrh tohoto OP, zpracovaný MŠMT, byl předložen EK v červenci roku 2007. Na tento návrh však EK poslala tzv. Position Paper, ve kterém bylo na několik desítek závažných připomínek. Připomínky se týkaly, jak samotného návrhu OP VaVpI (analýza, strategie, prioritních os, oblastí podpory a indikátorů), tak jeho způsobu provázanosti s OP PI.

Rada pro výzkum a vývoj v ČR poté předložila návrh zapracování připomínek a prodiskutovala s řídicím orgánem OP - MŠMT, které mělo celý návrh dopracovat. V září

se konal audit připravenosti OP a OP VaVpI připraven zdaleka nebyl. (Stanovisko rady pro výzkum a vývoj)

Nedostatečná snaha, velmi nízká odborná připravenosti kádrů související s odchody zkušených pracovníků z MŠMT a liknavost tohoto resortu způsobily, že připomínky EK, které měli být zapracovány a následně i postupně řešeny, nebyly plněny MŠMT. Jako zásadní se jevila absence projednávání OP VaVpI s jeho předpokládanými partnery, především právě s vysokými školami a s Akademií věd České republiky (AV ČR) a s vládní Radou pro výzkum a vývoj, jež spolufinancuje program za ČR.

Místo usilovné práce se MŠMT svým postojem v řešení dané situace dostalo doslova do kritické situace ve stavu přípravy OP VaVpI.

Mimo jiné se i z tohoto důvodu jevil jako logický krok odvolání tehdejší ministryně školství Dany Kuchtové.

Příprava OP VaVpI se značně zpozdila a ke schválení ze strany EK došlo až v říjnu roku 2008. Celá příprava OP VaVpI, personální změny a nedostatek odborníků ovlivnilo celý průběh implementace v současném programovém období.

OP VaVpI se od ostatních OP liší svou náročností na projednávání s příjemci peněz, neboť dopředu musí být známa kritéria, jak budou například evropská centra exelence vypadat, jak se budou financovat průběžně i po skončení operačního programu, jak se budou vyhodnocovat atp. (Učitelské noviny, 2007)

V průběhu programovacího období v roce 2010 se neustále vyskytovaly problémy s odbornými pracovníky, jichž bylo nedostatek, což velice ztěžovalo průběh implementace. V OP VaVpI probíhalo značné množství auditů, které prokázaly řadu nesrovnalostí, například s kapacitním zajištěním monitoringu a kontrol na místě, plnění plánu kontrol a informování vedení MŠMT o zjištěných významných nedostatcích, a dále jak postupovat v případech neoprávněně vyplacených částek. OP VaVpI byl ze strany EK pozastaven 22. 12. 2010, znova obnoven až 15. 4. 2011, z důvodu korupčních podezření a nedodržování pravidel. (Výroční zpráva OP VaVpI, 2010)

Je nutné si uvědomit, že chybná strategie OP VaVpI neznamena pouze nedostatečné využití peněz EU, ale i problémy do budoucna, kdy ČR může čekat destabilizace budoucích státních rozpočtů v oblasti vědy a výzkumu.

Z obsahu rozhovoru, ze závěru roku 2011, s náměstkem ministra školství Ing. Michalem Zaorálkem se v budoucnu očekává náhlé zvýšení certifikovaných projektů, neboť se nyní čeká na dokladové prostředky k certifikaci staveb velkých vědeckých center. Mimo jiné Ing. Zaorálek dále říká „...záleží na přípravné fázi, na termínu územního rozhodnutí či stavebního povolení. Realizační fáze, kdy už se investují velké peníze, naskočí až poté. Od tohoto okamžiku, například při nákupu vybavení center, poletí křivka certifikace strmě nahoru...“. (Učitelství noviny, 2012)

Nízké tempo čerpání není zapříčiněno ani administrativními problémy, ani již chybějící poptávkou po příslušných projektech. Důvodem je velice důkladný systém stanovený pro výběr projektů, kde se využívají i zahraniční experti se snahou o budoucí efektivní využití těchto prostředků, ale také pozdní schválením programu a jeho začátek činnosti.

Samozřejmě je nežádoucí, aby kvůli zpoždění čerpání byly finanční prostředky OP převáděny na jiný typ intervencí, alespoň ne do doby, kdy bude zřejmé, že tyto prostředky jsou ohroženy pravidlem $n+3/n+2$. (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2010)

6 NÁVRH OPATŘENÍ PRO EFEKTIVNĚJŠÍ ČERPÁNÍ Z OPERAČNÍCH PROGRAMŮ V ČESKÉ REPUBLICCE

Již v polovině současného programového období se objevily značné problémy u určitých operačních programů, které byly nutné řešit okamžitě, aby se zamezilo ztrátě finančních prostředků. Proto v roce 2010, vydalo Ministerstvo pro místní rozvoj, jakožto Národní orgán pro koordinaci (NOK) návrhy možných revizí OP. Mezi něž pařilo především:

- zjednodušení procesu čerpání a zlepšení dostupnosti vnějšího financování
- zrychlené vyhlásování výzev a zpřístupnění prostředků SF
- zavedení zrychlených systémů proplácení a
- změna alokací finančních prostředků mezi operačními programy

O přerozdělení finančních prostředků se hovořilo u operačních programů, které čerpají prostředky velice pomalu. Mezi něž patří OP VK, OP LZZ, IOP, OP VaVpI, OP ŽP a OP TP. K převedení finančních prostředků v případě OP VaVpI se v minulosti ale reálně neuvažovalo, tento program sice vykazoval a vykazuje nízké tempo čerpání, ale je to důsledek toho, že byl schválen o rok později a jinak v programu nechybí poptávka po příslušných projektech. Zároveň zaměření tohoto operačního programu zcela odpovídá strategické vizi ČR stát se v budoucnu znalostní ekonomikou. V současné době však došlo k přerozdělení finančních prostředků z OP VK na OP LZZ a jak již jsem uvedla v předchozí kapitole, OP VK by do budoucna mělo vylepšit zejména spolupráci mezi VŠ a vědeckými institucemi a podnikatelským sektorem (MMR - Návrh revizí možných OP, 2010).

Výsledek tak celkového čerpání z fondů EU k datu 6.6.2012 je takový, že z celkové alokace 798,7 mld.Kč, Česká republika prozatím schválila projekty za celkových 586,3 mld. Kč, z nichž bylo doposud vyplaceno 341,1 mld.Kč, ale nikoliv Evropskou unii, ale samotnou Českou republikou. ČR získala doposud z EU zpět pouze 140,3 mld.Kč. (MMZ, květen 2012)

Podle odborníků, již nyní hrozí, že značnou část těchto peněz EU nikdy neproplatí, neboť byly v některých případech podpořeny projekty, které odporují základním podmínkám pro přidělení dotace. Kvůli všem těmto pochybením se tak ČR pravděpodobně navýší schodek státního rozpočtu, a tedy i státní dluh. (Ekonomika.idnes, 2012b)

Nicméně do dalšího programového období je potřeba napravit nedostatky z předchozích let a zajistit tak plné vyčerpání přidělených dotací pro Českou republiku.

Nyní se zaměřím podrobněji na problémové oblasti současného programového období a uvedu návrhy na zlepšení v budoucnu.

Důležitým aspektem k vyšší efektivitě čerpání finančních prostředků z Evropské unie je nutnost, být připraven na nové programové období, a to jak z hlediska personálního, tak z hlediska administrativního.

Ke zvyšování efektivitě čerpání finančních prostředků z Evropské unie zcela jistě přispívá fungující *víceúrovňová veřejná správa*. Ta je nezbytná pro lepší spolupráci státu, krajů, měst i obcí, které musí být schopné vést dialog o strategickém plánování a řízení. Dále opravňuje zařazení podpory zavedením moderních metod řízení do institucí veřejného sektoru mezi priority pro budoucí kohezní politiku. Takové zaměření je dobrou investicí v situaci, kdy se služby poskytované všemi úrovněmi veřejné správy budou muset rychle přizpůsobovat potřebám a trendům, aby společně připravovaly podmínky pro úspěšné působení podniků na globálních trzích. (MMR – Bulletin, 2012)

Jedna z problémových oblastí, jak již jsem zmínila, je nedostatečná a nejasná *kontrola čerpání finančních prostředků* z Evropských fondů.

V České republice chybí *ucelená právní úprava* strukturálních fondů a Fondu soudržnosti jako celku.

Východiskem by mělo být dopracování se k jednotnému postavení všech řídicích orgánů, posílit právní jistotu subjektů implementační struktury při řízení a výkonu kontrolní činnosti, čímž se má na mysli jasné stanovení kompetencí a působnosti jednotlivých institucí, a sladění a zjednodušení pravidel čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti. (Strukturální fondy: Priority pro budoucí Evropský sociální fond v ČR, 2012)

Ministerstvo pro místní rozvoj již pracuje dva roky na návrzích legislativních změn, což by v následujícím programovém období vedlo ke zlepšení, jak už se zmíněnou zvýšenou právní jistotou, tak by mohlo poskytnout lepší podmínky pro víceleté financování projektů. (MMR – Bulletin, 2012)

Další problémová oblast se týká nedostatečného propojení intervencí z různých programů, a to zejména v případech, kdy bylo takové propojení významnou podmínkou pro úspěšnost intervencí i pro naplnění jejího smyslu. Jedná se o takzvaný „*integrováný přístup*“ při tvorbě programů. (MMR - Bulletin, 2012)

V tomto programovém období chybělo propojení mezi určitými projekty, i když strategie operačních programů byla široce nastavena s možností podpory nepřeborného množství aktivit. Nyní „je podporováno velké množství malých, vzájemně málo i vůbec nesouvisejících projektů. Do budoucího programového období musí být v dostatečném předstihu jasně vymezeny a popsány v operačních programech vzájemné vazby a nastaveny účinné koordinační a integrační mechanismy. To znamená, že každý jeden projekt bude realizován pouze v případě, kdy bude zajištěna také realizace jiného, věcně provázaného projektu. Koordinační mechanismus musí být nastaven tak, že v případě na sebe navazujících projektů je možné garantovat realizaci všech požadovaných projektů.“ (Strukturální fondy: Priority pro budoucí Evropský sociální fond v ČR, 2012)

Poslední důležitou oblastí, jež má velký význam z hlediska zvýšení efektivity čerpání finančních prostředků je *zjednodušení administrativních postupů*. Je samozřejmé, že implementace evropských fondů nebude nikdy úplně jednoduchá, ať již kvůli současným problémům s chybovostí, rostoucímu tlaku na kontrolu výdajů ze strany Evropského parlamentu nebo striktním výkladům auditorů. Co změnit lze, je podíl byrokratické zátěže, který musí nést žadatelé a příjemci. Modernizace veřejné správy může zjednodušit systém implementace, ku příkladu digitalizace agend a vytvoření registrů základních údajů mohou snížit objem dat předkládaných žadateli. Jednotlivé úřady mohou s využitím moderních nástrojů některé údaje ověřovat samy a to může vést ke snížení lhůt administrace.

Dále je důležité včas připravit *jednotné metodiky*. Sjednotit požadavky kladené na žadatele. „Celý systém se zpřehlední a bude transparentnější.

Proto se ministerstvo pro místní rozvoj nyní zabývá pečlivým vyhodnocením jednotlivých fází implementačního cyklu. Pro všechny bude společným úkolem se inspirovat dobrými příklady ze současných programů (např. Dobrá rada ROP Moravskoslezsko, dvoustupňové hodnocení OP Podnikání a inovace, systémy kontrol zadávacích dokumentací) a zabudovat je do implementačního systému. Významné úspory pak přinese plně elektronická komunikace mezi úřady a příjemci.“ (MMR – Bulletin, 2012)

ZÁVĚR

Pomocí finančních prostředků poskytnutých členským státům Evropské unie z fondů EU v jednotlivých časových intervalech nazývaných programová období se Evropská unie snaží podpořit hospodářský růst v členských státech EU a zároveň vyrovnat hospodářské i sociální rozdíly mezi 271 evropskými regiony.

Současné programové období 2007-2013 je z hlediska čerpání finančních prostředků z fondů EU pravděpodobně tím posledním, kdy bylo České republice přiděleno takové značné množství finančních prostředků k čerpání z fondů EU, které činí 26,7 miliard EUR.

Česká republika v průběhu programového období 2007-2013 až do dnes nakládala s přidělenými financemi v určitých případech svědomitě a v určitých případech ne zcela tak, jak by se očekávalo.

V diplomové práci jsem zaměřila na evaluaci čerpání finančních prostředků z fondů EU a nejprve analyzovala současný stav čerpání, tj. k červnu roku 2012, všech operačních programů. Výsledky analýzy ukázaly, že mezi úspěšné operační programy patří především regionální operační programy v čele s ROP Jihovýchod, ROP Severovýchod a ROP Střední Morava. K nejméně efektivnímu čerpání finančních prostředků z fondů EU dochází v OP Výzkum a vývoj pro inovace, OP Životní prostředí a OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

Stěžejní kapitolou mé diplomové práce, byla analýza vybraných operačních programů a následné navržení opatření pro efektivnější čerpání finančních prostředků z fondů EU.

Podrobněji jsem se zabývala problémovými OP Výzkum a vývoj pro inovace a OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Příčin neefektivního čerpání dotací je hned několik. Problémy s čerpáním finančních prostředků z fondů EU souvisejí zejména s počáteční nepřipraveností na implementaci v některých OP, složitým nastavením implementace OP ministerstvy, což způsobovalo a nadále způsobuje dlouhý a administrativně zatěžující proces pro žadatele.

Vážné problémy se projevily na české straně při schvalování a kontrole projektů, které následně Evropská komise odmítla uhradit z důvodů neslučitelnosti s cíli operačních programů či pochybení při výběrových řízeních. Za celým systémem úspěšného čerpání

finančních prostředků však stojí především odborní pracovníci, kterých nebylo a v některých případech není stále dostatek.

Hlavním cílem mé diplomové práce bylo na základě zjištěných informací formulovat opatření, která by mohla přispět k efektivnějšímu čerpání prostředků z fondů Evropské unie Českou republikou.

V mé diplomové práci jsem nastínila několik opatření pro zlepšení efektivity čerpání finančních prostředků, mezi něž patří především vyjasnění probíhání kontroly při čerpání finančních prostředků z fondů EU, čímž by se mělo zamezit schvalování projektů, jež neodpovídají evropským požadavkům a způsobují fakt, že finanční prostředky nejsou ze strany EK zcela propláceny, nebo registrujeme jejich zcela oprávněné odmítnutí na jejich úhradu.

S tím souvisí i správné nastavení legislativy, které jednoznačně určí kompetence mezi příslušnými orgány, ale také umožní sladění a zjednodušení pravidel čerpání finančních prostředků z fondů EU.

V neposlední řadě i využívání tzv. integrovaného přístupu při tvorbě operačních programů, na základě kterého dochází k propojování jednotlivých projektů.

Dalším nástrojem ke zvýšení efektivity slouží fungující víceúrovňová veřejná správa, jež je důležitá pro lepší komunikaci a spolupráce státu, krajů, měst i obcí. Neméně důležitým opatřením je zjednodušování administrativní zátěže na žadatele, ale i zpracovatele pomocí zavedení jednotných metodik, které zpřehlední požadavky kladené na žadatele.

Nejdůležitější především je, aby se o opatřeních ke zvýšení efektivity čerpání nemluvilo pouze v teoretické rovině, ale bylo to převáděno do praxe.

Závěrem je na místě říci, že Česká republika měla a stále ještě má, byť časově omezenou možnost využít a získat co největší množství finančních prostředků z fondů EU na podporu evropských a národních zájmů. Záleží pouze na ni, jak s touto možností v současnosti, ale i v budoucnosti naloží a pokud je schopna se poučit z chyb minulých, jistě se jí podaří zlepšit nakládání s finančními prostředky kohezní politiky a vylepší se tak výrazně vnímání této problematiky naší širokou veřejností, tak i vnímání České republiky v rámci Evropské unie.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATUR

Monografie

- [1] BOHÁČKOVÁ, I., HRABÁNKOVÁ, M., 2009. *Strukturální politika Evropské unie*. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-111-6.
- [2] BUDÍK, J., 2009. *Evropské strukturální fondy a jejich využívání*. 1.vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní. ISBN 978-80-7408-014-2.
- [3] HÁJEK, O., a NOVOSÁK, J., 2010. *Kohezní politika v širších souvislostech*. 1. vyd. Žilina: Georg,. ISBN 978-80-89401-19-2.
- [4] CABADA, L. a kol., 2009. *Evropa regionů*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-163-2.
- [5] HENDL, J., 2008. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. 2.vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80.7367-485-4.
- [6] CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol., 2007. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 - 2013*. 1. vyd. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s. ISBN 978-80-86684-43-7.
- [7] KANTOR, T., MAREK, D., 2009. *Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie*. Brno: Barrister and Principal. ISBN 978-80-87029-56-5.
- [8] KOLEKTIV AUTORŮ, 2008. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-086-4.
- [9] MAREK, D. BAUN, M., 2010 *Česká republika a Evropská unie*. 1. vyd. Brno : Barrister & Principál. ISBN 978-80-87029-89-3.
- [10] MOUSSIS, N., 2009. *Access to European Union: law, enocomics, policies*. 18th edition. Rixensart: European Study Service. ISBN 978-2-930119-53-3.
- [11] PŘICHYSTAL, A., 2009. *Programy a fondy Evropské unie*. 1.vyd. Praha: Vysoká škola manažerské informatiky a ekonomiky, a.s. ISBN 978-80-86847-34-4.
- [12] REICHEL, J., 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3003-6.

- [13] STEJSKAL, J., 2009. *Regionální politika a její nástroje*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-588-2.
- [14] SVOBODA, P., 2010. *Úvod do evropského práva*. 3.vyd. Praha: C.H.Beck. ISBN 978-80-7400-313-4.
- [15] SYNEK, M., SEDLÁČKOVÁ, H., VÁVROVÁ, H., 2002. *Jak psát diplomové a jiné písemné práce*. Praha: VŠE. ISBN 80-245-0309-3.
- [16] WOKOUN, R. a kol., 2007. *Regionální rozvoj a jeho management v České republice*. Praha: Oeconomica. ISBN 978-80-245-1301-0.
- [17] WOKOUN, R., 2004. *Regionální a strukturální politika Evropské unie: obecná východiska, implementace a monitorování*. 1. vyd. Praha: Oeconomica. ISBN 80-245-0734-X.
- [18] WOKOUN, R., 2006. *Strukturální fondy a obce I*. 1. vyd. Praha: ASPI. ISBN 80-7357-138-2.
- [19] WOKOUN, R., MALINOVSKÝ, J. a kol, 2008. *Regionální rozvoj: Východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha: Linde. ISBN 978-80-7201-699-0.

Odborné články:

- [20] Ekonomika.idnes, 2012a. *Vláda hasí problémy s eurofondy, přesunula peníze ze školství jinam*. Vydáno dne 4.7. 2012. [online]. [cit. 2012-07-18]. Dostupné z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/vlada-realokuje-penize-z-eurofondu-dui-ekonomika.aspx?c=A120704_133548_ekonomika_neh>.
- [21] Ekonomika.idnes, 2012b. *Dotace z EU místo pomoci paradoxně navyšují státní dluh Česka* vydáno dne 26.4. 2012 [online]. [cit. 2012-07-21]. Dostupné z WWW: http://ekonomika.idnes.cz/dotace-z-eu-misto-navysuji-statni-dluh-ceska-fml-eko_euro.aspx?c=A120426_102044_eko_euro_neh
- [22] MMR - Bulletin, 2012. *Oko Noku* č. 01/2012.

- [23] Učitel'ské noviny, 2007. *Krize kolem operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace*. č.44/2007. www.ucitelskenoviny.cz [online]. [cit. 2012-07-20]. Dostupné z WWW:
<<http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=2374&PHPSESSID=0f25f5ca140cecb2f5e2a53fa17d088d>>.
- [24] Učitel'ské noviny, 2012. *MŠMT před Vánocemi: O žádné evropské peníze nepřijdeme*. č.01/2012. www.ucitelskenoviny.cz [online]. [cit. 2012-07-20]. Dostupné z WWW:
<<http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=6348&PHPSESSID=dedd27ebe8c44caa8189e2d63aaab7f2>>.
- [25] WOKOUN, R., 2007. *Regionální a strukturální politika (politika soudržnosti) evropské unie v programovém období 2007–2013*. Urbanismus a územní rozvoj – ročník x – číslo 1/2007.

Internetové zdroje

- [26] Cíl 3, 2008-2009. *Evropská územní spolupráce 2007 – 2013*. cil3.cz [online]. [cit. 2012-04-10]. Dostupné z WWW:
<http://www.cil3.cz/evropska_uzemni_spoluprace.htm#o4>.
- [27] Český statistický úřad, 2012. *Klasifikace územních statistických jednotek – CZ - NUTS 2011*. www.czso.cz [online]. [cit. 2012-07-02]. Dostupné z WWW:
<[http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_uzemnich_statistickych_jednotek_\(cz_nuts\)_2011](http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_uzemnich_statistickych_jednotek_(cz_nuts)_2011)>.
- [28] Euractiv, 2012a. *Strukturální fondy*. [online]. [cit. 2012-04-15]. euractiv.cz. Dostupné z WWW: : <<http://www.euractiv.cz/strukturalni-fondy>>.
- [29] Euractiv, 2012b. *OP Technická pomoc*. Euractiv.cz [online]. [cit. 2012-05-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/eu4you/op-technicka-pomoc-optp>>.
- [30] Evropa, 2010a. *Rozdělení pravomocí v Evropské unii*. Europa.eu [online]. [cit. 2012-03-12]. Dostupné z WWW:
<http://www.europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0020_cs.htm>.

- [31] Evropa, 2010b. *Evropská politika soudržnosti v České republice*. Ec.europa.eu [online]. [cit. 2012-06-24]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/country2009/cs_cs.pdf>.
- [32] Euroskop, 2005-2012a. *Evropský fond regionálního rozvoje a Evropský sociální fond*. euroskop.cz [online]. [cit. 2012-04-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8639/sekce/evropsky-fond-pro-regionalni-rozvoj-a-evropsky-socialni-fond/>>.
- [33] Euroskop, 2005-2012b. *Fond soudržnosti*. euroskop.cz [online]. [cit. 2012-04-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8631/sekce/fond-soudrznosti/>>.
- [34] Evropská komise, 2012a. *Cíl „Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost“*. Ec.europa.eu [online]. [cit. 2012-04-10]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/regional_policy/glossary/regional_competitiveness_and_employment_objective_cs.htm>.
- [35] Evropská komise, 2012b. *Fond soudržnosti*. Ec.europa.eu [online]. [cit. 2012-04-26]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/regional_policy/thefunds/cohesion/index_cs.cfm>.
- [36] Evropský sociální fond v ČR, 2012. *OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost*. www.esfcr.cz [online]. [cit. 2012-07-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.esfcr.cz/07-13/opvk>>.
- [37] Fondy Evropské unie, 2012. *Regionální politika EU*. Strukturalni-fondy.cz [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU/Regionalni-politika-EU>>.
- [38] Integrovaný portál MSPV, 2012. *Evropský sociální fond v ČR*. Portal.mpsv.cz [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z WWW: : <<http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/esf>>.
- [39] Interact, 2011. *About Interact*. Interact-eu.net [online]. [cit. 2012-04-10]. Dostupné z WWW: <http://www.interact-eu.net/about_us/about_interact/22/2911>.
- [40] Ministerstvo financí, 2012. *Strukturální fondy a Fond soudržnosti – finanční alokace*. Mfcr.cz [online]. [cit. 2012-06-14]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_fondy.html>.

- [41] Ministerstvo financí, 2005. *Platební a certifikační orgán – vznik, struktura a hlavní činnosti*. Mfcr.cz [online]. [cit. 2012-05-20]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_fondy_11996.html>.
- [42] Ministerstvo pro místní rozvoj, 2007. *Strategie regionálního rozvoje České republiky na roky 2007-2013*. [online]. [cit. 2012-05-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.mmr.cz/getdoc/f77e14bc-2c26-4884-9fda-b47c24a5294b/Strategie-regionalniho-rozvoje-Ceske-republiky-pro>>.
- [43] Ministerstvo pro místní rozvoj, 2012a. *Budoucnost kohezní politiky*. MMR.cz [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.mmr.cz/mmr-cz/Kohezni-politika-a-Uzemni-agenda-EU/Kohezni-politika>>.
- [44] Ministerstvo pro místní rozvoj, 2012b. *Operační programy Přeshraniční spolupráce*. Mmr.cz [online]. [cit. 2012-05-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.mmr.cz/getdoc/859574bc-d64e-485f-a28d-c71ef206c8b5/Operacni-programy-preshranicni-spoluprace>>.
- [45] Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2012a. *Cíle OP VK*. www.msmt.cz [online]. [cit. 2012-07-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy/cile-op-vk>>.
- [46] Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2012b. *Finanční alokace OP VK*. www.msmt.cz [online]. [cit. 2012-07-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy/financni-alokace-op-vk>>.
- [47] Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2012c. *OP Výzkum a vývoj pro inovace období 2007 - 2013*. www.msmt.cz [online]. [cit. 2012-07-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy/op-vavpi>>.
- [48] Ministerstvo vnitra, 2012. *Operační program*. osf-mvcr.cz [online]. [cit. 2012-05-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.osf-mvcr.cz/slovník/operacni-program>>.
- [49] Ministerstvo vnitra, 2010a. *Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost*. osf-mvcr.cz [online]. [cit. 2012-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.osf-mvcr.cz/slovník/regionalni-konkurenceschopnost-a-zamestnanost>>.

- [50] Ministerstvo životního prostředí, 2012. *Cíl 3 Evropská územní spolupráce*. MZP.cz [online]. [cit. 2012-04-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mzp.cz/cz/cil_evropska_uzemni_spoluprace>.
- [51] Ministerstvo vnitra, 2010b. *Monitorovací systém strukturálních fondů a Fondu soudržnosti a monitorovací výbor*. osf-mvcr.cz [online]. [cit. 2012-05-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.osf-mvcr.cz/slovník/monitorovací-system-strukturalnich-fondu-a-fondu-soudržnosti>> a <<http://www.osf-mvcr.cz/slovník/monitorovací-vybor-mv>>.
- [52] Praha fondy, 2010a. *Operační program Praha Konkurenceschopnost*. Prahafondy.eu [online]. [cit. 2012-05-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.prahafondy.eu/cz/oppk.html>>.
- [53] Praha fondy, 2010b. *Operační program Praha Adaptabilita*. Prahafondy.eu [online]. [cit. 2012-05-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.prahafondy.eu/cz/oppa.html>>.
- [54] Strukturální fondy EU, 2007. *ČR nebude vracet z finančních prostředků ani euro*. strukturalnifondy.info [online]. [cit. 2012-05-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalnifondy.info/clanek.php?clanek=1983>>.
- [55] Strukturální fondy, 2008a. *Národní rozvojový plán ČR 2007-2013*. strukturalni-fondy.cz [online]. [cit. 2012-05-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/8f1552fc-d149-4a99-9638-2903d6e7dcc3/Narodni-rozvojovy-plan-Ceske-republiky-2007%E2%80%942013>>.
- [56] Strukturální fondy, 2008b. *Národní strategický referenční rámec ČR 2007-2013*. strukturalni-fondy.cz [online]. [cit. 2012-05-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU/Regionalni-politika-EU/Dokumenty/Strategicke-dokumenty/Narodni-strategicky-referencni-ramec-CR-2007-2013->>>.
- [57] Strukturální fondy, 2012a. *Fondy Evropské unie*. strukturalni-fondy.cz [online]. [cit. 2012-04-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU>>.

- [58] Strukturální fondy, 2012b. *Programy 2007-2013*. strukturalni-fondy.cz [online]. [cit. 2012-04-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013>>.
- [59] Strukturální fondy, 2012c. *Integrovaný operační program*. strukturalni-fondy.cz [online]. [cit. 2012-05-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/iop>>.
- [60] Strukturální fondy, 2012d. *Regionální operační programy*. strukturalni-fondy.cz [online]. [cit. 2012-05-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Regionalni-operacni-programy>>.
- [61] Strukturální fondy, 2012e. *Operační programy Praha*. strukturalni-fondy.cz [online]. [cit. 2012-05-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Operacni-programy-Praha>>.
- [62] Vláda ČR, 2008. *Národní strategický referenční rámec: Strategický dokument v oblasti operačních programů*. Vlada.cz [online]. [cit. 2012-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/predstavujeme/narodni-strategicky-referencni-ramec:-strategicky-dokument-v-oblasti-operacnich-programu-38806/>>.
- [63] Zastoupení v České republice, 2012. *Lisabonská strategie*. Europa.eu [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/policies/art2377_cs.htm>

Ostatní zdroje

- [64] Měsíční monitorovací zpráva květen 2012. Ministerstvo pro místní rozvoj. Stav pravidla n+3 a n+2.
- [65] Měsíční monitorovací zpráva o průběhu čerpání strukturálních fondů, fondu soudržnosti a národních zdrojů v programovém období 2007–2013, květen 2012.
- [66] MMR – Návrh revizí možných OP, duben 2010.
- [67] Monitorovací zpráva MMR. Průběh čerpání strukturálních fondů, květen 2012.
- [68] Roční hodnocení pokroku OP VK 2007 - Závěrečná zpráva, 2007.

- [69] Roční hodnocení pokroku OP VK 2008 - Závěrečná zpráva, 2008.
- [70] Roční hodnocení pokroku OP VK 2009 - Závěrečná zpráva, 2009.
- [71] Roční hodnocení pokroku OP VK 2010 - Závěrečná zpráva, 2010.
- [72] Roční hodnocení pokroku OP VK 2011 - Závěrečná zpráva, 2011.
- [73] Stanovisko rady pro výzkum a vývoj k stavu přípravy operačního programu
Výzkum a vývoj pro inovace strukturálních fondů EU 2007-2013.
- [74] Strukturální fondy: Priority pro budoucí Evropský sociální fond v ČR, debata
duben 2012.
- [75] Výroční zpráva OP VaVpI, 2009.
- [76] Výroční zpráva OP VaVpI, 2010.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
ECU	Evropská měnová jednotka
EHS	Evropské hospodářské společenství
EK	Evropská komise
ERDF	Evropský fond pro regionální rozvoj
ES	Evropské společenství
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
EUR	Společná evropská měna euro
FS	Fond soudržnosti
GG	Globální grant
GP	Grantový projekt
HDP	Hrubý domácí produkt
Hl.m.Praha	Hlavní město Praha
HSS	Hospodářská, sociální a územní soudržnost
ICT	Informační a komunikační technologie
IOP	Integrovaný operační program
IPn	Individuální projekt národní
IPo	Individuální projekt ostatní
LS	Lisabonská smlouva
MF	Ministerstvo financí
mil.	Milión
mld.	Miliarda
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MMZ	Měsíční monitorovací zpráva o průběhu čerpání strukturálních fondů a Fondu soudržnosti a národních zdrojů
MŠMT	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
NRP	Národní rozvojový plán

NSRR	Národní strategický referenční rámec
OP	Operační program / programy
OP ČR-PL	Operační program Přeshraniční spolupráce ČR–Polsko
OP D	Operační program Doprava
OP LZZ	Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost
OP PA	Operační program Praha Adaptabilita
OP PI	Operační program Podnikání a inovace
OP PK	Operační program Praha Konkurenceschopnost
OP VaVpl	Operační program Výzkum a vývoj pro inovace
OP VK	Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost
OP TP	Operační program Technická pomoc
OP ŽP	Operační program Životní prostředí
PCO	Platební a certifikační orgán
PO	Prioritní osa/osy
ROP	Regionální operační program / programy
ROP JV	Regionální operační program Jihovýchod
ROP JZ	Regionální operační program Jihozápad
ROP MS	Regionální operační program Moravskoslezsko
ROP SČ	Regionální operační program Střední Čechy
ROP SM	Regionální operační program Střední Morava
ROP SV	Regionální operační program Severovýchod
ROP SZ	Regionální operační program Severozápad
ŘO	Řídicí orgán
SF	Strukturální fondy
SR	Státní rozpočet
SROP	Společný regionální operační program
TP	Technická pomoc
VaV	Výzkum a vývoj
ZS	Zprostředkující subjekt / subjekty

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Mapa přeshraničních krajů v ČR	23
Obrázek č. 2: Rozdělení ČR do úrovně NUTS 3	31
Obrázek č. 3: Znázornění NUTS 3 a LAU 1 v ČR	32
Obrázek č. 4: Procentuální vyjádření čerpání finančních prostředků v OP	56
Obrázek č. 5: Časová osa vyhlašování výzev	63
Obrázek č. 6: OP VK a přehled čerpání z hlediska krajů	64

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Rozdělení finančních prostředků z hlediska operačních programů.....	54
Tabulka č. 2: Přidělení finančních prostředků z hlediska cílů a fondů EU	55
Tabulka č. 3: Čerpání finančních prostředků podle prioritních os OP VK.....	62
Tabulka č. 4: Čerpání finančních prostředků podle prioritních os OP VaVpI.....	70

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I Srovnání cílů a nástrojů politiky soudržnosti období 2000-2006 a současného programového období 2007-2013

Příloha P II Rozdělení rolí řídicích orgánů v OP

**PŘÍLOHA P I: SROVNÁNÍ CÍLŮ A NÁSTROJŮ POLITIKY
SOUDRŽNOSTI OBDOBÍ 2000-2006 A SOUČASNÉHO
PROGRAMOVÉHO OBDOBÍ 2007-2013**

2000 - 2006		2007 – 2013	
Cíle	Finanční nástroj	Cíle	Finanční nástroj
FS	FS	Konvergence	FS ERDF ESF
Cíl 1	ERDF ESF EAGGF FIFG		
Cíl 2	ERDF ESF	Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	ERDF ESF
Cíl 3	ESF		
INTERREG	ERDF	Evropská územní spolupráce	ERDF ESF
URBAN	ERDF		
LEADER	EAGGF		
EQUAL	ESF		
Rozvoj venkova a restrukturalizace rybolovu mimo Cíle 1	EAGGF FIFG	Tato problematika není v tomto programovém období součástí politiky HSS, je zařazena pod Společnou zemědělskou politiku	
9 cílů	6 finančních nástrojů	3 cíle	3 finanční nástroje

Zdroj: WOKOUN, 2007

PŘÍLOHA P II: ROZDĚLENÍ ROLÍ ŘÍDÍCÍCH ORGÁNŮ V OP

Cíl Konvergence	Řídící orgán
Integrovaný OP	Ministerstvo pro místní rozvoj
OP Lidské zdroje a zaměstnanost	Ministerstvo práce a sociálních věcí
OP Podnikání a inovace	Ministerstvo průmyslu a obchodu
OP Doprava	Ministerstvo dopravy
OP Životní prostředí	Ministerstvo životního prostředí
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OP Výzkum a vývoj pro inovace	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OP Technická pomoc	Ministerstvo pro místní rozvoj
ROP pro NUTS II Jihovýchod	RR Jihovýchod
ROP pro NUTS II Jihozápad	RR Jihozápad
ROP pro NUTS II Moravskoslezsko	RR Moravskoslezsko
ROP pro NUTS II Střední Čechy	RR Střední Čechy
ROP pro NUTS II Střední Morava	RR Střední Morava
ROP pro NUTS II Severovýchod	RR Severovýchod
ROP pro NUTS II Severozápad	RR Severozápad
Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	
OP Praha Adaptabilita	Hlavní město Praha
OP Praha Konkurenceschopnost	Hlavní město Praha
Cíl Evropská územní spolupráce	
OP Přeshraniční spolupráce ČR-PL	Ministerstvo pro místní rozvoj

Zdroj: MMR, 2012